

УДК 025.5:[026:37](477)
№ 0115U002128

Національна академія педагогічних наук України
Державна науково-педагогічна бібліотека України
ім. В. О. Сухомлинського
(ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського)
04060, м. Київ-60, вул. М. Берлинського, 9
тел. (044) 440-35-48

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

_____ Л. Д. Березівська
„_____” _____ 2016 р.

ЗАКЛЮЧНИЙ НАУКОВИЙ ЗВІТ

ПРО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ „МОДЕРНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОВІДНИХ КНИГОЗБІРЕНЬ МЕРЕЖІ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК МОН УКРАЇНИ ТА НАПН УКРАЇНИ”

(01.01.2015–31.12.2016 р.)

Керівник НДР
заступник директора з наукової роботи
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
канд. іст. наук

С. М. Зозуля

(підпис)
(дата)

2016

Рукопис закінчено 12 грудня 2016 р.

Результати роботи розглянуто вченою радою ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського, протокол від 12 грудня 2016 р. № 15

ВИКОНАВЦІ НДР

Керівник НДР заступник директора з наукової роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, канд. іст. наук	С. М. Зозуля
завідувач відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти, канд. іст. наук, с.н.с.	А. В. Селецький
завідувач відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності	Л. І. Самчук
завідувач сектору аналітичної інформації відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти	Т. І. Годецька
завідувач сектору обслуговування відділу науково-документного забезпечення та зберігання фонду	В. Ю. Кемпе
провідний науковий співробітник відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти, д-р наук із соціальних комунікацій	О. В. Воскобойнікова-Гузєва
науковий співробітник відділу науково-документного забезпечення та зберігання фонду	Т. В. Лога
науковий співробітник відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності	В. В. Вербова
науковий співробітник відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності	Н. А. Горбенко
науковий співробітник відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти	Н. М. Кропочева
науковий співробітник відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти, канд. філол. наук	М. М. Марусинець
науковий співробітник відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти	Л. А. Рапіна
молодший науковий співробітник відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності	Є. Ф. Демида
молодший науковий співробітник відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності	Ю. М. Мойсеюк

РЕФЕРАТ

Модернізація науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України : звіт про НДР (01.01.2015–31.12.2016 р.) / С. М. Зозуля. – Київ, 2016. – 67 с.

Об'єктом дослідження є науково-інформаційна діяльність провідних бібліотек освітянської галузі України.

Мета дослідження – розроблення наукових методологічних і технологічних аспектів модернізації науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек.

Методи дослідження – виконання теми передбачає використання і поєднання філософських, загальнонаукових та спеціальних методів соціогуманітарних наук, зокрема методів, орієнтованих на застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, та інших емпірично-теоретичних і теоретичних методів (аналізу, синтезу, опису, спостереження, моделювання, абстрагування та ін.). Значне місце в реалізації теми належить вивченню вітчизняного, зарубіжного досвіду кумулювання інформаційних ресурсів, ефективності науково-інформаційної діяльності педагогічних бібліотек тощо.

Актуальність роботи зумовлена нагальною необхідністю вдосконалення системи інформаційного забезпечення освітянської галузі в Україні, потребами суб'єктів національної освіти й вітчизняної педагогічної науки в якісних інформаційних продуктах і послугах, що є результатом науково-інформаційної діяльності мережі галузевих бібліотек.

У ХХІ столітті істотно змінюються вимоги до освітянських бібліотек, які, відповідаючи на виклики часу, активно трансформуються. Інформаційне суспільство потребує від бібліотечних установ структурної модернізації та розвитку науково-інформаційної діяльності. Тому бібліотека в сучасних умовах змінює свої функції та пріоритети. Нагальним завданням сьогодення є забезпечити створення й використання інформаційних ресурсів як визначального фактора розвитку, оновлення продуктивних сил сучасного суспільства, що породжує необхідність модернізації мережі освітянських бібліотек.

Дослідження покликано розробити теоретичні, технологічні засади модернізації науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень освітянської мережі, яка відбувається у межах концепційної моделі інформаційного забезпечення освітян України.

Одержані наукові результати мають науково-теоретичне, методичне та практичне значення для дальшого розвитку науково-інформаційної діяльності бібліотек освітянської галузі, забезпечення інформаційних потреб суспільства.

Упродовж виконання НДР науковцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було розроблено проаналізовано джерельну, історіографічну базу та схарактеризовано терміносистему з теми наукового дослідження, вивчено нормативно-правову базу функціонування сучасного національного інформаційного простору, досліджено зарубіжний та український досвід науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек, виявлено й проаналізовано особливості галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі, здійснено моніторинг ефективності науково-інформаційної діяльності ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського, розроблено наукові засади дослідження змісту інформаційних освітянських потреб, здійснено спробу теоретичного обґрунтування шляхів трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси глобального інформаційного середовища.

Уперше отримано комплексне обґрунтування здобутків, проблем і перспектив інформаційно-аналітичного напрямку діяльності наукової бібліотеки педагогічного профілю в умовах трансформації наук про освіту, педагогіки і психології, яка триває в державі під впливом євроінтеграційних та глобалізаційних процесів, а також внутрішніх чинників, що визначають сучасний стан і тенденції розвитку гуманітарної сфери України.

Розроблено науково-методичні засади забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, обґрунтовано наукові підходи до розвитку системи науково-інформаційного забезпечення освіти в Україні за сприяння мережі галузевих провідних книгозбірень, розроблено інструктивні та методичні матеріали для інформаційного забезпечення інноваційного розвитку національної освіти та педагогічної науки і практики інформацією (бібліографічною, реферативною, аналітичною).

Дістало подальшого розвитку визначення особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення освітянської галузі в розрізі систематичного моніторингу ефективності науково-інформаційної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вивчено питання нормування основних процесів науково-інформаційної діяльності педагогічних бібліотек із урахуванням застосування

інноваційних технологій, виявлено пріоритетні напрями розвитку педагогічних, психологічних наук шляхом бібліометричних досліджень.

Обґрунтовано перспективні напрями модернізації науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, досліджено шляхи трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси глобального інформаційного середовища, проаналізовано науково-методичні засади забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України.

Розроблено комплекс бібліографічних, реферативних та аналітичних документів із проблем науково-інформаційного забезпечення галузевими бібліотеками в розрізі актуальних питань педагогіки та психології, а також оглядово-аналітичних матеріалів з актуальних проблем педагогіки та психології освіти з метою модернізації науково-інформаційної діяльності мережі освітянських бібліотек. Здійснювався розвиток реферативної БД ЕК ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського через корпоративні зв'язки з книгозбірнями мережі освітянських бібліотек НАПН України.

Ступінь упровадження – наукову продукцію адресно розповсюджено в мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України для практичного втілення результатів НДР у процесі науково-інформаційного забезпечення фахівців у галузі освіти.

Результати моніторингу впровадження продукції

Науково-дослідні результати виконання теми оприлюднені та представлені для відкритого доступу споживачів інформації. Використання результатів розробки здійснюється у сфері науки, освіти, бібліотечній справі.

Відбувається систематичне відстеження перебігу впровадження результатів НДР (збирання, аналіз, узагальнення та зберігання інформації про стан упровадження). У період виконання дослідження систематично здійснювалося оприлюднення наукових результатів НДР через поширення інформації щодо продукції, зокрема в наукових, науково-методичних, інформаційних, оглядових виданнях, дайджестах, періодичних фахових виданнях, електронних ресурсах, матеріалах міжнародних і всеукраїнських конференцій, інших науково-практичних заходів, засобах масової інформації, мережі Інтернет, на спеціалізованих виставках, що забезпечувало їх доступність. Зокрема, отримано відзнаку Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2106» – диплом за

презентацію досягнень і впровадження педагогічних інновацій у національний освітній простір.

Наявність продукції, підготовленої під час виконання НДР, у користувачів та в мережі Інтернет підтверджується гіперпосиланнями, наявними в бібліографічних описах.

Використання продукції цільової групою користувачів у практичній діяльності підтверджується укладеними угодами з навчальними закладами, що передбачають упровадження результатів.

Соціальний ефект упровадження результатів НДР

Інтенсифікація науково-дослідної діяльності, навчально-виховного процесу в освітянській сфері України шляхом створення принципово нових можливостей для пошуку й використання наукової інформації. Зокрема упроваджено єдині підходи до формування електронних бібліографічних баз даних, складання бібліографічних посібників, оптимізації інформаційно-аналітичної та реферативної діяльності бібліотек, що сприятиме модернізації науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України в умовах інноваційних змін.

Галузь застосування – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, мережа освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, бібліотеки інших систем і відомств.

Практичне значення отриманих результатів – одержані наукові результати мають практичне значення для подальшого розвитку досліджень у галузі науково-інформаційного забезпечення української освіти.

Економічна ефективність – інтенсифікація науково-дослідної діяльності, навчально-виховного процесу в освітянській сфері України шляхом створення принципово нових можливостей для пошуку й використання наукової інформації.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – інтенсифікація науково-дослідної діяльності, навчально-виховного процесу в освітянській сфері України шляхом створення принципово нових можливостей для пошуку й використання наукової інформації.

Ключові слова теми: науково-інформаційна діяльність, мережа освітянських бібліотек, модернізація, бібліотечно-інформаційний комплекс, науково-інформаційне забезпечення, інформаційно-аналітична діяльність.

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ЗМІСТ	7
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	9
ВСТУП	10
СУТЬ ЗВІТУ	13
1. Розроблення шляхів модернізації науково-інформаційної діяльності мережі освітянських бібліотек	14
1.1. Формування джерельної й історіографічної бази дослідження, вивчення терміносистеми теми	14
1.2. Вивчення нормативно-правової бази функціонування сучасного національного інформаційного простору	15
1.3. Дослідження зарубіжного (Західна, Східна Європа, США) й вітчизняного досвіду науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек	16
1.4. Виявлення і науковий аналіз особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі	17
1.5. Моніторинг ефективності науково-інформаційної діяльності ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського	17
1.6. Обґрунтування перспективних напрямів модернізації науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та НАПН України	19
1.7. Дослідження шляхів трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси глобального інформаційного середовища	21
1.8. Студіювання науково-методичних засад забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України	22
1.9. Розроблення бібліографічних, реферативних, оглядово-аналітичних матеріалів з актуальних проблем педагогіки та психології освіти з метою модернізації науково-інформаційної діяльності мережі освітянських бібліотек	22
2. Підготовка і практичне втілення організаційних і науково-методичних розробок у діяльність мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України	25
2.1. Розроблення наукових засад дослідження змісту інформаційних освітянських потреб	25
2.2. Дослідження особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення освітянської галузі	26
2.3. Теоретичне обґрунтування шляхів трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси глобального інформаційного середовища	27
2.4. Розроблення науково-методичних засад забезпечення діяльності	

мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України	29
2.5. Обґрунтування наукових підходів до розвитку системи науково-інформаційного забезпечення освіти в Україні за сприяння мережі галузевих провідних книгозбірень	30
2.6. Розроблення нормативно-інструктивних, методичних матеріалів для інформаційного забезпечення інноваційного розвитку національної освіти та педагогічної науки і практики інформацією (бібліографічною, реферативною, аналітичною)	32
2.7. Моніторинг ефективності науково-інформаційної діяльності ДНПБ України	33
2.8. Вивчення питань нормування основних процесів науково-інформаційної діяльності педагогічних бібліотек з урахуванням застосування інноваційних технологій	36
2.9. Виявлення пріоритетних напрямів розвитку педагогічних, психологічних наук шляхом бібліометричних досліджень	37
2.10. Підготовка бібліографічних, реферативних та аналітичних документів із проблем науково-інформаційного забезпечення галузевими бібліотеками в розрізі актуальних питань педагогіки та психології	38
2.11. Нарощування реферативної БД ЕК ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського через корпоративні зв'язки з книгозбірнями мережі освітянських бібліотек НАПН України	40
ВИСНОВКИ	42
РЕКОМЕНДАЦІЇ	52
НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ	53

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БД – база даних

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ВРІ – вибіркове розповсюдження інформації

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського

ДОК – диференційоване обслуговування керівників

ЕБ НАПН України – електронна бібліотека Національної академії педагогічних наук України

ЕК – електронний каталог

ЗМІ – засоби масової інформації

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

МОН України – Міністерство освіти і науки України

НАПН України – Національна академія педагогічних наук України

НДР – науково-дослідна робота

НІД – науково-інформаційна діяльність

РБД – реферативна база даних

СІАЗ НБУВ – Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

ТЗ – технічне завдання

УРЖ – український реферативний журнал

ВСТУП

Інтеграційні процеси розвитку українського суспільства супроводжуються зростаючим потоком інформації. Це позначилося на науково-інформаційній діяльності бібліотек. Стрімке збільшення потоку інформації, поширення інформаційно-комунікаційних технологій стимулювало зміну головних функцій книгозбірень, які трансформувалися з центрів збирання, накопичення, зберігання літератури в культурно-просвітницькі осередки концентрації інформаційних ресурсів.

Питання розвитку бібліотек, розробки їх модернізаційних моделей знайшли відображення в працях сучасних бібліотекознавців: О. В. Воскобойнікової-Гузевої, Т. О. Колесникової, Г. В. Шемаєвої, І. О. Давидової, Д. В. Солов'яненко, О. В. Шкіри. В Україні розроблено концепції основних типів бібліотек: національної (Л. Г. Петрова), наукової (М. С. Слободяник), галузевої науково-педагогічної (П. І. Рогова), універсальної наукової регіональної (О. В. Башун) та публічної (Н. Г. Ашаренкова).

Актуальність дослідження зумовлена нагальною необхідністю вдосконалення системи інформаційного забезпечення освітянської галузі в Україні, потребами суб'єктів національної освіти й вітчизняної педагогічної науки в якісних інформаційних продуктах і послугах, що є результатом науково-інформаційної діяльності мережі галузевих бібліотек.

Використання та поєднання філософських, загальнонаукових і спеціальних методів соціогуманітарних наук, зокрема методів, орієнтованих на застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, та інших емпірично-теоретичних і теоретичних методів дали змогу обґрунтувати та запропонувати концептуальні положення щодо модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек, розглянути теоретичні аспекти застосування кількісних методів аналізу документних потоків – наукометричних, бібліометричних, інформетричних; розробити практичні рекомендації з формування бібліографічних баз даних, складання бібліографічних посібників, оптимізації інформаційно-аналітичної та реферативної діяльності бібліотек в умовах інноваційних змін; визначити

перспективні напрями модернізації науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек України.

З огляду на актуальність зазначеного вище колектив науковців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського впродовж 2015–2016 рр. розробляв НДР „Модернізація науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України” (науковий керівник – канд. іст. наук, Зозуля С. М.).

Зазначена НДР є продовженням попередньої науково-дослідної теми «Наукова організація інформаційної діяльності галузевого бібліотечного комплексу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського», яку здійснено протягом 2012–2014 рр.

Метою дослідження є розроблення наукових методологічних і технологічних аспектів модернізації науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек.

Для досягнення мети дослідження було визначено такі **завдання**:

- розкрити нормативно-правову базу функціонування сучасного національного інформаційного простору;
- дослідити й узагальнити вітчизняний і зарубіжний досвід інформаційної діяльності, насамперед у розрізі модернізації наукової діяльності, розширення спектра видавничої продукції, зокрема в електронному вигляді, написання та підготовки до друку аналітичних досліджень; підготовки науково-виробничої та довідкової продукції;
- виявити, визначити й обґрунтувати сутність, принципи, зміст і напрями модернізації науково-інформаційної діяльності галузевої мережі бібліотечних установ;
- здійснити моніторинг ефективності науково-інформаційної діяльності ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського;
- підготувати й локально оприлюднити аналітичні документи з питань організації науково-інформаційної діяльності провідних освітянських бібліотек України.

СУТЬ ЗВІТУ

Об'єктом дослідження є науково-інформаційна діяльність провідних бібліотек освітянської галузі України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, технологічні, організаційні засади модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек освітянської галузі України. При цьому науково-інформаційна діяльність охоплює підготовку різних видів корпоративних (періодичних, продовжуваних, неперіодичних) наукових видань, формування електронних інформаційних ресурсів, які останнім часом набувають особливої актуальності в усіх сферах наукової і практичної діяльності в Україні та за її межами.

Виконання теми передбачає застосування і поєднання різноманітних дослідницьких методів, а також методів, пов'язаних із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Значне місце у роботі займає вивчення сучасного українського досвіду побудови моделі науково-інформаційної діяльності галузевих бібліотек; аналіз і використання документних потоків наукової інформації на паперових та електронних носіях.

Для реалізації завдань і досягнення мети дослідження будуть використані **методи** соціогуманітарних і соціокомунікативних наук. Арсенал емпіричних і теоретичних методів (аналізу, синтезу, опису, спостереження, моделювання, абстрагування та ін.) дозволить узагальнити й обґрунтувати сутність, принципи, структуру науково-інформаційної діяльності бібліотеки та виявити форми, методи доступу до документальних ресурсів.

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні концептуальних положень науково-інформаційної діяльності провідних освітянських бібліотек України; розробленні шляхів модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек; розробленні практичних рекомендацій зі складання бібліографічних посібників, оптимізації інформаційно-аналітичної та реферативної діяльності бібліотек в умовах інноваційних змін.

1. Розроблення шляхів модернізації науково-інформаційної діяльності мережі освітянських бібліотек

1.1. Формування джерельної й історіографічної бази дослідження, вивчення терміносистеми теми

Відповідно до завдань НДР у межах дослідження формувалася й аналізувалася джерельна база, до якої ввійшли наукові праці зарубіжних і вітчизняних бібліотекознавців, матеріали конференцій, законодавчі та нормативні акти, стандарти України, зарубіжних країн із питань організації та методики створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів; інформаційного забезпечення користувачів; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у практиці роботи бібліотек.

Розроблено й теоретично обґрунтовано структуру та основні напрями створення понятійно-категоріального апарату науково-дослідної роботи, який на початковій стадії формується на підставі технічного завдання та поповнюється на наступних стадіях дослідження.

Досліджено сучасний стан науково-інформаційної діяльності провідних освітянських бібліотек України. Встановлено, що сучасні дослідники виокремлюють такі вектори інноваційного розвитку сучасних бібліотек, як: розвиток інформаційно-бібліотечних електронних ресурсів (формування власних електронних інформаційно-бібліотечних ресурсів, розвиток мультимедійних технологій, захист інформації), підвищення ролі аналітичної діяльності (реєстрація потоку електронних ресурсів, створення науково-аналітичних оглядів), управління (інформаційними електронними ресурсами, знаннями, формування національної бази знань), впровадження системи менеджменту якості (визначення комплексу інструментарію для вимірювання ефективності функціонування бібліотеки в системі науки), організація трансферу інновацій (передача знань, навичок, технологій, методів виробництва, результатів інноваційної діяльності з метою забезпечення доступності наукових і технічних розробок), розгортання адвокаційної діяльності (засіб налагодження

міжбібліотечної взаємодії та зв'язків із іншими інформаційно-науковими та культурними установами).

Констатовано, що на сучасному етапі розвитку бібліотекознавства та бібліотечної справи уточнюється поняття «інноваційна діяльність бібліотек».

Доведено, що, починаючи з другої половини ХХ ст., оновилася термінологія наукового опрацювання документів, передусім, каталогізації та систематизації, багато нововведень було впроваджено в терміносистему типології бібліотек, з'явилися нові розділи, пов'язані зі зберіганням фондів, консервацією та реставрацією документів, зокрема було введено значну кількість нових термінів, пов'язаних із використанням комп'ютерних технологій, новими методами предметизування та реферування літератури, сучасними засобами передавання інформації, актуалізації інформаційно-аналітичної діяльності.

1.2. Вивчення нормативно-правової бази функціонування сучасного національного інформаційного простору

У рамках цього напрямку дослідження проаналізовано документи, що висвітлюють питання державної політики в галузі бібліотечної справи, інформаційної діяльності (Закони України та підзаконні акти Верховної Ради України, укази та розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти центральних державних органів виконавчої влади), стандартизації бібліотечної діяльності (проаналізовано чинні в Україні стандарти). Доведено, що застосування державних стандартів у науково-інформаційній діяльності свідчить про вагомість та якість науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек, бажання установи піднести її на вищий рівень та розширити її горизонти. Констатовано, що дотримання нормативно-правової бази дозволить скорочувати час підготовки видання до друку; забезпечить професійну співпрацю з фахівцями різних галузей; полегшить та спростить пошук інформації; сприятиме гідному представленню документів на міжнародному рівні; ідентифікації видань освітянських бібліотек України у потоках наукової інформації тощо.

1.3. Дослідження зарубіжного (Західна, Східна Європа, США) й вітчизняного досвіду науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек

Здійснювалися аналітичні дослідження з питань вивчення зарубіжного досвіду науково-інформаційної діяльності бібліотек, передусім у розрізі освітньої діяльності. Зокрема було вивчено стратегії та пріоритети розвитку освітянських бібліотек в іспаномовних країнах (на прикладі Іспанії, Аргентини та ін.). Проаналізовано нормативно-правову базу діяльності освітянських (шкільних, університетських) бібліотек Іспанії. Здійснено періодизацію розвитку освітянських бібліотек Іспанії (1840-і роки – сьогодення). Вивчено процес формування освітянських бібліотек в іспаномовних країнах під проводом Регіонального центру підтримки читання у Латинській Америці та Карибському регіоні. Розкрито значення Національної учительської бібліотеки Аргентини як інформаційно-освітнього центру в контексті сучасного реформування освіти.

Досліджено й охарактеризовано тенденції розвитку освіти Китаю, Латвії, Литви, Естонії. Зокрема проаналізовано основні етапи становлення та розвитку китайської педагогічної освіти й науки, вивчено особливості підготовки майбутніх викладачів для навчальних закладів, заходи держави для підвищення престижу педагогічної професії, проаналізовано зміни, які відбулися в латвійському законодавстві про вищу освіту, дано оцінку конкурентоспроможності латвійської системи освіти та розкрито шляхи її підвищення, висвітлено реформи в освітній галузі. Розкрито питання стандартизації вищої освіти Естонії, акредитації вищих навчальних закладів та їх навчальних програм, ліцензування приватних вузів, проаналізовано стан розвитку електронного урядування у сфері естонської освіти та досвід країни з проведення контролю та оцінювання знань школярів тощо.

1.4. Виявлення і науковий аналіз особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі

Сьогодні одним із ключових завдань сучасної бібліотеки є забезпечення вільного й необмеженого доступу до інформації, а також здійснення науково-

інформаційного забезпечення галузі. Відповідно до цього одним із напрямів діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є науково-інформаційне забезпечення розвитку освіти первинними та вторинними документами в традиційній та електронній формі.

З метою виявлення та проведення наукового аналізу особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі в межах НДР виявлено основні групи користувачів та досліджено специфіку їх інформаційних потреб із метою створення конкурентоздатної інформаційної продукції та структурування інформаційної діяльності.

Проаналізовано досвід ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з упровадження системи вибіркового розповсюдження інформації (ВРІ) для інформаційно-бібліографічного забезпечення індивідуальних та групових абонентів, окреслено перспективи розвитку цього напрямку.

Визначено перспективи оптимізації інформаційного забезпечення в сучасних умовах. Відображено досвід позитивного впливу використання як традиційних, так й Інтернет-ресурсів на формування культури сучасного користувача, проаналізовано чинники, що впливають на повноту, якість та оперативність надання бібліотечно-бібліографічних та інформаційних послуг сучасною бібліотекою.

1.5. Моніторинг ефективності науково-інформаційної діяльності

ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

Встановлено, що важливим елементом науково-інформаційної діяльності бібліотеки є інформаційна аналітика, у процесі якої вирішується завдання якісно-змістовного перетворення первинної інформації в нові знання.

Відповідно до цього констатовано потребу активізації забезпечення оглядово-аналітичною інформацією освітян із урахуванням їхніх запитів, аналізу статистичних даних використання оглядово-аналітичних, реферативних та бібліографічних матеріалів, розширення й поглиблення інформаційного ресурсу з

питань реформування та модернізації науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек.

У звітному періоді висвітлено результати моніторингу відображення масиву реферативної інформації з питань педагогіки, психології й освіти в чотирьох серіях УРЖ «Джерело» за 2012–2013 рр. та динаміки її друку за 2007–2013 рр.

Проаналізовано інформаційно-бібліографічні сервіси, зокрема проект «Педагоги-новатори в Україні» (створення інформаційного банку ефективних науково-педагогічних рішень щодо реформування та модернізації сучасної освіти через взаємодію учасників інформаційного забезпечення).

На підставі проведеного наукового дослідження та з метою підвищення якості науково-інформаційної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського запропоновано: розвивати проект «Педагоги-новатори України», оскільки моніторинг відвідуваності віддаленими користувачами інформаційно-аналітичних рубрик веб-порталу бібліотеки виявив, що ця рубрика є найбільш затребуваною; поглиблювати інформаційні матеріали рубрики «Моніторинг ЗМІ з питань освіти і науки» відповідно до фахових потреб користувачів. У цьому контексті важливим напрямом діяльності стане налагодження інформаційного партнерства відділу науково-аналітичної обробки та поширення інформації у сфері освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) НБУВ; усебічно сприяти якісному наповненню інформаційно-аналітичних матеріалів рубрики «Результати наукової діяльності установ Національної академії педагогічних наук України»; удосконалювати рубрику «Аналітичні дослідження з реформування освіти: статті та огляди», зокрема через розширення її інформаційно-аналітичних матеріалів шляхом залучення до співпраці фахівців СІАЗ, інформаційно-аналітичного відділу педагогічних інновацій Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України та інших, чия професійна діяльність спрямована на узагальнення й аналітичне оброблення інформації у сфері освіти й науки. Першочергове завдання в контексті розвитку цієї рубрики – залучення науковців НАПН України як експертів із проблем теорії педагогіки з метою підготовки

якісних оглядово-аналітичних документів; із метою популяризації інформаційно-аналітичних рубрик веб-порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розвивати читацьку аудиторію серед освітян, зокрема управлінців освітніх закладів, працівників бібліотечно-інформаційної сфери тощо, наприклад, шляхом розміщення посилань на сайтах провідних освітянських бібліотек, інформаційно-аналітичних структур відомостей про інформаційно-аналітичну діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, популяризації цих рубрик у статтях, доповідях на наукових заходах, інформування у фейсбук.

Виявлено, що такі рубрики веб-порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, як «Віртуальна бібліографічна довідка», «Запитай бібліотекаря», стали одними із найбільш поширених корпоративних проєктів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у 2015 р.

Виявлення реальних інформаційних потреб дало можливість внести зміни в систему обслуговування, розширити види інформаційних та сервісних послуг, упровадити комп'ютерні технології (електронні каталоги та картотеки, Інтернет та електронної пошти). Основними з них стали: індивідуальне, групове, вибіркове інформування, підготовка конкретних матеріалів за попереднім замовленням та анотованих списків літератури за визначеною тематикою.

1.6. Обґрунтування перспективних напрямів модернізації науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та НАПН України

У межах підготовчо-основного етапу НДР у ході опрацювання й підготовки розділів рукопису бібліографічного видання „Науково-інформаційна діяльність бібліотек: теорія й практика” висвітлено особливості впровадження інноваційних технологій у роботу бібліотек, проаналізовано напрями їх удосконалення в процесі розвитку інформатизації, визначено й розкрито суть, специфіку та основні сучасні тенденції розвитку бібліотечного дистантного інтернет-обслуговування як перспективної форми комунікаційної взаємодії бібліотеки з користувачем,

зосереджено увагу на головних завданнях бібліотек України в умовах формування інформаційного електронного середовища.

Констатовано, що останнім часом набуває актуальності дистантне інформаційне обслуговування, яке здійснюється з метою забезпечення користувачів інформацією через надання доступу до наукоємних інформаційних продуктів.

На основі узагальнення результатів окреслено можливі шляхи модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек, зокрема: 1) модернізація технологічної інфраструктури книгозбірень із метою забезпечення повнішого інформування користувачів та надання послуг (цифрових інформаційних, інтерактивних, персоналізованих та диференційованих); 2) оптимізація інформаційно-аналітичної складової діяльності бібліотек у системі міжбібліотечної кооперації та комунікації; 3) проведення бібліометричних досліджень із використанням статистичних методів вивчення потоків наукових документів (книг, періодичних видань тощо) задля виявлення тенденцій розвитку предметних галузей, особливостей авторства й взаємного впливу публікацій; 4) застосування інноваційних тренінгових технологій у професійній підготовці та перепідготовці фахівців бібліотечно-інформаційної сфери, що розвиватиме комунікативну компетентність, креативне мислення, формуватиме навички самостійного прийняття рішень; 5) інтегрування бібліотек в європейську інфраструктуру та посилення їх ролі в реалізації національної інформаційної й освітньої політики; 6) актуалізація уваги відповідних управлінських органів держави, наукової громадськості на важливості розроблення урядової програми щодо розвитку бібліотеки як інформаційного центру й формування престижу бібліотечної професії.

1.7. Дослідження шляхів трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси глобального інформаційного середовища

Розвиток та введення у практику роботи бібліотек інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) зумовили початок процесу трансформації

мережі освітянських бібліотек у сучасні бібліотечно-інформаційні центри, в яких застосовуються нові моделі інформаційного обслуговування освітян, інформаційна підтримка користувачів інформацією здійснюється не лише із своїх бібліотечних фондів, а й інших галузевих бібліотек мережі. У руслі системних трансформацій бібліотек, що відбуваються на рівні техніко-технологічних, організаційно-структурних, функціональних змін у книгозбірнях мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України основні напрями діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розглянуто в чотирьох вимірах: проведення науково-дослідної роботи (НДР), науково-інформаційне забезпечення педагогічної науки, науково-методичне забезпечення функціонування бібліотек та рівень їхньої участі в корпоративних проектах.

У ході підготовки розділів рукопису практичного посібника «Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек України» досліджено, що в контексті нормативно-управлінського забезпечення трансформаційних процесів мережі освітянських бібліотек в сучасних умовах фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було підготовлено базові організаційно-розпорядчі документи, визначено структуру та функції структурних підрозділів, вибудовано лінії взаємодії з адміністрацією, іншими інформаційними підрозділами установ, що входять до мережі; розроблено трьохетапну програму інформатизації, обґрунтовано її впровадження в практику. Констатовано, що це сприяло переорієнтації бібліотек мережі на запропонований ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського механізм реалізації змін бібліотечних установ, зокрема завершення процесу технологічної модернізації, розвиток моделі корпоративної мережі.

Встановлено, що механізми реалізації трансформаційних зрушень наукових бібліотек реалізуються на трьох рівнях: технологічному, ресурсному, модернізаційному.

1.8. Студіювання науково-методичних засад забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України

У контексті студіювання науково-методичних засад забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України вивчалася проблема ефективного пошуку й раціонального використання інформації. Визначено, що реферування наукових джерел покликано значно підвищити ефективність і швидкість пошуку матеріалів у процесі наукового дослідження та сприяє орієнтації користувачів в інформаційному потоці бібліотечних ресурсів.

Розглянуто вплив реферативної діяльності на підвищення освітнього рівня та самоосвіти педагогічних, науково-педагогічних і бібліотечних кадрів. Констатовано, що звернення користувача до реферативної інформації дає змогу проявити незалежність та розвинути навички інформаційного пошуку нових знань для розроблення тематики дослідження.

Запропоновано термінологічне оновлення методологічних засад діяльності бібліотечних установ, зокрема проаналізовано систему базових понять різного рівня абстрагування, що вказують орієнтири термінологічних змін: «бібліотечно-інформаційний центр», «інформаційний ресурс», «інтегрований ресурс», «медіатека», «відеотека» тощо.

1.9. Розроблення бібліографічних, реферативних, оглядово-аналітичних матеріалів з актуальних проблем педагогіки та психології освіти з метою модернізації науково-інформаційної діяльності мережі освітянських бібліотек

З метою розроблення бібліографічних, реферативних, оглядово-аналітичних матеріалів з актуальних проблем освіти проведено низку досліджень, в яких узагальнено ключові засади розвитку науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек України.

Обґрунтовано, що одним із інноваційних напрямів розвитку сучасних бібліотек є актуалізація інформаційно-аналітичної діяльності та формування нового ядра працівників бібліотечно-інформаційної сфери – компетентних фахівців-аналітиків, здатних до здійснення аналітичної діяльності на сучасному рівні розвитку ІКТ і глобального нарощення обсягів інформації.

З'ясовано, що сучасна бібліотечна аналітика формується не лише на основі накопичення галузевих інформаційних ресурсів та організації доступу до них, а й завдяки підготовці інформаційно-аналітичної продукції, моніторингу інформації, здійсненню бібліометричних спостережень тощо. У цьому контексті охарактеризовано досвід інформаційно-аналітичної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; актуалізовано потребу підготовки, оприлюднення та забезпечення доступу на сайтах бібліотек до електронних галузевих інформаційно-аналітичних ресурсів; досліджено особливості аналітичного огляду як інформаційного продукту; виявлено й обґрунтовано затребуваність моніторингу ЗМІ як різновиду інформаційно-аналітичної діяльності.

Досліджено рівень оприлюднення здійсненої ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського науково-дослідної роботи щодо реферування наукових періодичних і продовжуваних видань України психолого-педагогічної тематики. Наведено результати кількісного та тематичного аналізу фахових періодичних видань психолого-педагогічної тематики в електронній бібліотеці (ЕБ) НАПН України за період 2005–2014 рр.

Проаналізовано сутність та специфіку технологічних процесів змістового наповнення реферативної бази даних (РБД), досліджено змістові компоненти галузевої реферативної бази ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Висвітлено результати моніторингу відображення масиву реферативної інформації з питань педагогіки, психології й освіти в чотирьох серіях УРЖ «Джерело» за 2012–2013 рр. та динаміки її друку за 2007–2013 рр.

Встановлено, що однією з причин гальмування, несприйняття інновацій у науково-інформаційній діяльності бібліотек є відсутність або обмеженість оперативного розповсюдження аналітичної інформації. На цій підставі

обґрунтовано започаткування на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського інформаційно-аналітичного бюлетеня «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки».

Доведено, що інноваційна політика держави в галузі бібліотекознавства передбачає об'єднання трансформаційних та інноваційних процесів, що сприятимуть на технологічному, організаційно-функціональному, економічному, кадровому розвитку бібліотек, орієнтовані на потреби споживачів та вимоги інформаційному ринку. Це можна досягнути завдяки дотриманню єдності стратегічного бачення розвитку бібліотечних установ і дій у межах реалізації інноваційної політики, оптимального співіснування державного регулювання й самоуправління бібліотекою, ефективного використання ринкових механізмів для забезпечення інноваційного розвитку книгозбірень, взаємодії бібліотечно-інформаційної науки, виробництва, освіти, управління. Формування різноманітності бібліотечно-інформаційного професійного простору залежить від рівня розвитку соціальних та інформаційних технологій, соціокультурних та економіко-політичних змін.

Підтверджено тезу, що в Україні існує потреба в створенні глобальної моделі модернізації, зорієнтованої на випереджальний розвиток, а не тільки на оновлення технологій.

2. Підготовка і практичне втілення організаційних і науково-методичних розробок у діяльність мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України

2.1. Розроблення наукових засад дослідження змісту інформаційних освітянських потреб

Відповідно до завдань НДР у межах заключного етапу НДР розроблено наукові засади дослідження змісту інформаційних освітянських потреб, узагальнено сучасний стан науково-інформаційної сфери в Україні.

Обґрунтовано, що реалії інформаційного суспільства вимагають наукового підходу до формування системи інформаційних ресурсів у книгозбірні.

Дістало подальшого розвитку визначення особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення освітянської галузі.

З'ясовано, що процеси європейської інтеграції зумовлюють нові вимоги до системи освіти, зокрема, забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами, їх реабілітації та інтеграції в соціум на основі розвитку різноманітних організаційних форм і моделей інклюзивного навчання. Показано, що остаточно інклюзивна освіта стала підтримуватись законодавчою базою України з 2010 р., коли було розроблено і затверджено низку нормативно-правових актів.

Встановлено, що на етапі становлення є такі поняття, як: «інноваційна діяльність бібліотек», «бібліотечна інноватика», «метаінформація», «вебліографічний посібник»; «дистантний користувач», «інформаційно-комунікаційна взаємодія», Висвітлено зарубіжний досвід трансформації освітянських бібліотек, зокрема шкільних бібліотек.

Досліджено проблеме патріотичного виховання дітей дошкільного віку в Україні. З'ясовано, що ситуація соціального неспокою спонукає вітчизняних педагогів – науковців та практиків – переосмислити підходи до патріотичного виховання дошкільників.

2.2. Дослідження особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення освітянської галузі

Сучасна наука не може існувати без інформації – ключового стратегічного ресурсу й одного з основних факторів розвитку суспільства. Оперативний доступ до наукових інформаційних ресурсів та інтенсивний обмін інформацією між ученими забезпечуються розвитком науково-інформаційної діяльності (НІД) як складової науково-дослідної роботи й однієї з основних функцій, властивих бібліотечно-інформаційним установам.

Проаналізовано особливості розвитку співпраці бібліотек із закладами освіти й науки. Виявлено, що однією з форм реалізації співпраці книгозбірень із закладами науки є інтеграція дослідницьких зусиль фахівців бібліотеки та науковців у контексті проведення спільних наукових досліджень, підготовки наукових праць у співавторстві, реалізації просвітницьких проектів, налагодженні міжнародної співпраці шляхом участі в міжнародних проектах, програмах візитів й обмінів, проведенні спільних із зарубіжними інституціями культурно-освітніх заходів тощо.

Проаналізовано основні підходи до дефініції «комунікація», як до засобу соціалізації, розвитку інформаційної культури та формування критичного мислення в контексті кореляції з сучасною освітньою парадигмою.

Розглянуто актуальні наукові дослідження, які демонструють взаємозв'язки між національною самосвідомістю студентської молоді різних фахових спрямувань та збереженням української державності, розкрито поняття «національна ідея», «ментальність», «духовність», «патріотизм» у контексті суспільно-політичних подій у державі та в світлі входження України до світового та європейського освітнього простору.

2.3. Теоретичне обґрунтування шляхів трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси глобального інформаційного середовища

У ХХІ столітті істотно змінюються вимоги до освітянських бібліотек, модернізаційні моделі яких протягом останніх років зазнають значних трансформацій та несуть, переважно, інформацію про перспективні інноваційні напрями діяльності або вектори свого розвитку. Інформатизація суспільства призводить до того, що бібліотеки повинні підвищувати якість своєї діяльності в різних її аспектах, займатися програмно-проектною діяльністю, підготовкою (стратегічним плануванням), організацією, мотивацією та управлінськими проектами.

Констатовано, що в сучасному суспільстві постає потреба в принципово новій модернізаційній моделі суспільного розвитку, яка буде спрямована на

всестороннє поліпшення, удосконалення життя в різних сферах економіки, політики, науки, освіти, культури тощо. В Україні відсутній модельний стандарт бібліотеки закладу освіти. Встановлено, що найперспективнішою організаційною формою для бібліотек світових та вітчизняних інноваційних закладів вищої освіти можна вважати модель «Бібліотека – інформаційний інтелект-центр». Відповідно до цього, виконавцями НДР здійснено аналіз комунікаційних моделей бібліотек, який дозволив констатувати, що в останні роки спостерігається тенденція розвитку інтеракційних моделей, рушійною силою цього став активний процес інформатизації.

Узагальнено, що освітянські бібліотеки, зокрема книгозбірні вищих навчальних закладів, активно розробляють нові модернізаційні моделі. Провідна роль у цьому належить провідним освітянським бібліотекам: науково-технічній бібліотеці Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, бібліотеці Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.

На підставі аналізу моделей діяльності цих бібліотек, виявлено, що ними на різних етапах модернізації відбувався поступовий перехід з лінійної комунікаційної моделі діяльності бібліотек до нелінійної інтеракційної; сформувалася інноваційна модель, характерними ознаками якої є поширення результатів наукових досліджень науковців університету (створення депозитарію, співвидавництво періодичних електронних видань), розвиток інформаційної аналітики як інструментарію з моніторингу рівня цитування та індексування публікацій співробітників та видань вищих навчальних закладів, формування науково-дослідницьких зон та «зон позитиву», інтелектуалізація бібліотечної професії, сприяння самовдосконаленню структури тощо.

Підтверджено тезу, що пріоритет діяльності бібліотеки вищого навчального закладу – моделювання бібліотечного простору, здатного забезпечити всебічні інформаційні потреби учасників навчально-виховного процесу.

У ході дослідження комплексно схарактеризовано концептуальні положення науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек України та сформовано перспективні напрями їх діяльності на основі аналізу модернізаційних моделей бібліотечно-інформаційних центрів.

Простежено трансформаційні процеси освітянських (педагогічних) бібліотек в інфраструктурі глобального інформаційного суспільства на основі соціокультурного, комунікаційного та діяльнісного підходів, **удосконалено** теоретичне уявлення про шляхи трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси глобального інформаційного середовища. Висвітлено зарубіжний досвід трансформації освітянських бібліотек, зокрема шкільних бібліотек.

Костатовано, що інноваційна політика держави в галузі бібліотекознавства передбачає об'єднання трансформаційних та інноваційних процесів, що сприятимуть на технологічному, організаційно-функціональному, економічному, кадровому розвитку бібліотек, орієнтовані на потреби споживачів та вимоги інформаційному ринку. Це можна досягнути завдяки дотриманню єдності стратегічного бачення розвитку бібліотечних установ і дій у межах реалізації інноваційної політики, оптимального співіснування державного регулювання й самоуправління бібліотекою, ефективного використання ринкових механізмів для забезпечення інноваційного розвитку книгозбірень, взаємодії бібліотечно-інформаційної науки, виробництва, освіти, управління.

Проаналізовано, що в українському бібліотекознавстві триває пошук нових моделей розвитку бібліотеки як інформаційно-комунікаційної структури. Це здійснюється шляхом розробки різноманітних концептуальних положень та перспективних напрямів розвитку наукової бібліотеки. У більшості створених моделей бібліотека розглядається, як інформаційний, інтелектуальний, культурний та соціально-комунікаційний центр.

Зроблено висновок, що створення будь-якої моделі розвитку можна розглядати лише на основі трансформаційних змін за допомогою залучення нових інформаційних технологій в освітній процес.

2.4. Розроблення науково-методичних засад забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України

Важливе значення для розроблення науково-методичних та організаційних засад модернізації науково-інформаційної діяльності на сучасному етапі мають наукові дослідження, які відображають різні аспекти інноваційного розвитку бібліотек. Останні роки ХХІ ст. характеризуються появою комплексних кваліфікаційних наукових праць доктора чи кандидата наук, монографічних розвідок, у яких розкрито різні аспекти означеної теми.

У ході дослідження розроблено науково-методичні засади забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України в розрізі трьох напрямів діяльності: бібліографічного, реферативного, аналітичного: укладено практичні рекомендації з формування бази даних «Періодика» електронного каталогу; проаналізовано сучасні тенденції реферативної діяльності провідних освітянських бібліотек і сформовано практичні рекомендації укладання рефератів з наголосом на сучасних тенденціях; охарактеризовано специфіку інформаційно-аналітичної діяльності освітянських бібліотек в умовах інноваційних змін, запропоновано перспективні шляхи розвитку аналітичної діяльності в книгозбірнях; узагальнено теоретичні та практичні основи укладання бібліографічних посібників, проаналізовано основні етапи цього виду діяльності, розроблено практичні рекомендації з укладання бібліографічних посібників, надано зразки проспекту покажчика, формування змісту бібліографічного та біобліографічного покажчика, структуризації науково-допоміжного бібліографічного покажчика, запропоновано перспективні напрями розвитку в бібліотеках аналітичної та видавничої діяльності.

2.5. Обґрунтування наукових підходів до розвитку системи науково-інформаційного забезпечення освіти в Україні за сприяння мережі галузових провідних книгозбірень

Стратегія розвитку системи науково-інформаційного забезпечення освіти в Україні реалізовувалась у межах створення інтегрованої інформаційно-комунікаційної системи мережі освітянських бібліотек шляхом налагодження

корпоративної технології опрацювання галузевої інформації, формування та розвиток системи галузевих інформаційних ресурсів на засадах координації діяльності мережі освітянських бібліотек; інформатизація бібліотечних процесів тощо.

У ході дослідження вивчено стан бібліотечно-інформаційного забезпечення освіти. Визначено фактори, що забезпечують ефективне функціонування бібліотек у розрізі реалізації сучасних потреб користувачів. Узагальнено досвід ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з питань удосконалення бібліотечно-інформаційного супроводу освіти.

Встановлено, що актуальними проблемами в бібліотечно-інформаційному забезпеченні освіти є недостатність комплектування бібліотечних фондів новими періодичними та неперіодичними українськими й зарубіжними виданнями, традиційними та електронними навчальними посібниками, електронними копіями навчально-методичних видань, що знижує рівень упровадження принципу рівного доступу користувачів до інформації; недостатні темпи упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, ускладнює або унеможливорює виконання виробничих процесів та обслуговування користувачів на сучасному рівні, застарілий комп'ютерний парк, відсутність єдиного ліцензованого програмного забезпечення для автоматизації бібліотечних процесів; відсутність доступу до світових інформаційних ресурсів OCLC, EBSCO, повнотекстових електронних журналів провідних європейських видавництв Elsevier, Springer, Kluwer Academic Press тощо.

Обґрунтовано ключові засади розвитку бібліотечно-інформаційних ресурсів та доступу до них суб'єктів освітньої діяльності, що полягають у потребі розроблення Стратегії інноваційного розвитку мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, створення в освітянських бібліотеках сучасного інформаційно-комунікаційного середовища, забезпечення інтенсивного введення в обіг наявних інформаційних ресурсів через створення електронних копій видань із актуальних питань і надання доступу до них, удосконалення системи підготовки кадрів для освітянських бібліотек і підвищення кваліфікації та

стажування працівників бібліотечно-інформаційної сфери, у т.ч. за кордоном, фінансування доступу до провідних світових бібліотечно-інформаційних ресурсів та переведення в електронний формат наявного бібліотечного фонду тощо.

У ході дослідження актуалізовано питання щодо формування професійних компетентностей бібліотечних працівників у контексті модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек. Обґрунтовано, що сучасні кваліфікаційні вимоги до працівників бібліотечно-інформаційної сфери полягають насамперед в оволодінні інтелектуальним інструментарієм, що передбачає здатність до опанування ІКТ, готовності та здатності успішно адаптуватися до сучасних умов інформаційного суспільства, що швидко змінюються, наявності аналітичного мислення.

2.6. Розроблення нормативно-інструктивних, методичних матеріалів для інформаційного забезпечення інноваційного розвитку національної освіти та педагогічної науки і практики інформацією (бібліографічною, реферативною, аналітичною)

У рамках цього напрямку дослідження проаналізовано чинники, що впливають на повноту, якість та оперативність інформаційного забезпечення інноваційного розвитку освіти. Аргументовано потребу зміни традиційної концепції інформаційно-аналітичного супроводу, що ґрунтувалася на абсолютизації документальної парадигми. Доведено, що інформаційно-аналітична діяльність є інноваційною складовою системної діяльності сучасного бібліотечного закладу педагогічного профілю.

Окреслено перспективні напрями інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек. Сформовано й упроваджено в практику типові завдання (матрицю) інформаційно-аналітичного забезпечення науки й освіти: 1) поточний моніторинг ЗМІ, Інтернет-ресурсів, фахової наукової періодики з актуальних проблем науки й освіти; 2) моніторинг конфліктних, кризових, проблемних ситуацій; 3) аналіз сучасного стану освітньої галузі, обґрунтування стратегічних планів і програм за допомогою інформаційних моделей; 4) перспективне планування, збір інформації про події, що передбачаються найближчим часом, створення календарів подій та

пам'ятних дат; 5) взаємодія з інформаційно-аналітичними центрами в країні та галузевими органами управління.

Визначено методи ефективного здійснення інформаційно-аналітичних досліджень (аналітико-синтетична обробка науково-технічної інформації, контент-аналіз, класифікація, кластерний аналіз, прогностичний аналіз).

З'ясовано, що одним із інноваційних напрямів розвитку сучасних бібліотек у руслі глобального нарощення обсягів інформації стала актуалізація інформаційно-аналітичної діяльності з застосуванням ІКТ. У цьому розрізі вивчено особливості упровадження інформаційних технологій у системі інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек на прикладі аналізу застосування системи моніторингу на базі програмного продукту WEB-OBSERVER, інформаційно-аналітичної системи «АСТРА», корпоративної експертної системи «Аналітик-2», інформаційно-аналітичної системи «ТРЕНД».

Визначено й розкрито суть, специфіку та основні сучасні тенденції розвитку бібліотечного дистантного інтернет-обслуговування як перспективної форми комунікаційної взаємодії бібліотеки з користувачем.

Розроблено рекомендації з упровадження ІКТ за допомогою використання САБ ІРБІС як одного з напрямів модернізації системи ВРІ та ДОК. Узагальнено теоретичні та практичні основи укладання бібліографічних посібників, проаналізовано основні етапи цього виду діяльності. Розроблено практичні рекомендації з укладання бібліографічних посібників, проспекту показчика, формування змісту бібліографічного та біобліографічного показчика, структуризації науково-допоміжного бібліографічного показчика.

2.7. Моніторинг ефективності науково-інформаційної діяльності

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

У межах НДР систематично здійснювався моніторинг ефективності науково-інформаційної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, зокрема моніторинг відображення масиву реферативної інформації з питань педагогіки, психології й освіти в чотирьох серіях УРЖ «Джерело» за 2012–2013 рр. та динаміки її друку за 2007–2013 рр.

Констатовано потребу активізації забезпечення оглядово-аналітичною інформацією освітян із урахуванням їхніх запитів, аналізу статистичних даних використання оглядово-аналітичних, реферативних та бібліографічних матеріалів, розширення й поглиблення інформаційного ресурсу з питань реформування та модернізації науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек.

Проаналізовано інформаційно-бібліографічні сервіси, зокрема проект «Педагоги-новатори в Україні» (створення інформаційного банку ефективних науково-педагогічних рішень щодо реформування та модернізації сучасної освіти через взаємодію учасників інформаційного забезпечення).

Сформовано напрями подальшого розвитку науково-інформаційної діяльності бібліотеки: розвивати проект «Педагоги-новатори України»; поглиблювати інформаційні матеріали рубрики «Моніторинг ЗМІ з питань освіти і науки» відповідно до фахових потреб користувачів; розробити й реалізувати інформаційно-аналітичний проект «Актуальні питання розвитку національної та зарубіжної освіти» (електронний ресурс).

У цьому контексті важливим напрямом діяльності є розвиток інформаційно-довідкових сервісів адаптивного типу: «Віртуальна бібліографічна довідка», «Запитай бібліотекаря», що стали одними із найбільш поширених корпоративних проектів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у 2015-2016 р.

Досліджено діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського упродовж 2002–2015 рр. щодо інформаційно-бібліографічного забезпечення наукових досліджень НАПН України, спрямованого на вирішення проблем, що постали перед освітянською галуззю України на сучасному етапі. Доведено доцільність укладання компактних за обсягом бібліографічних посібників, які отримали найменування «структуровані бібліографічні списки» (СБС).

Аргументовано, що інформаційно-бібліографічне забезпечення наукових досліджень НАПН України є одним із пріоритетних напрямів роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Констатовано, що в процесі інформаційного забезпечення наукових проектів НАПН України підвищився фаховий рівень усіх

учасників інформаційної діяльності – як виробників бібліографічної продукції, так і її споживачів.

Проаналізовано особливості інформаційних потреб науковців Національної академії педагогічних наук України та їх забезпечення через систему вибіркового розповсюдження інформації в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. За результатами анкетування виявлено тематику запитів респондентів, види документів, за якими здійснюватиметься інформування, фактичне зрівняння рейтингу інформації про електронні видання та видання на традиційних носіях. Окреслено перспективи діяльності в цьому напрямі.

Досліджено й узагальнено вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку бібліографічних ресурсів. Охарактеризовано змістовне наповнення рубрик сторінки «Бібліографічні посібники з актуальних питань педагогіки, психології та освіти» веб-порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Проаналізовано використання віддаленими користувачами електронних інформаційно-бібліографічних ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за період 2012–2016 рр. Порівнявши статистику переглядів за означений період, констатовано позитивну динаміку зростання кількості дистантних відвідувань сторінки.

Проаналізовано ключові аспекти впровадження системи підвищення кваліфікації працівників бібліотечно-інформаційної сфери на прикладі діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Констатовано, що реалізація системи підвищення кваліфікації в кожній бібліотеці сприятиме мотивуванню до самовдосконалення та самореалізації в професійній діяльності, підвищенню рівня компетентності працівників бібліотеки відповідно до сучасних вимог суспільства, загального рівня розвитку інформаційних технологій, підвищенню ефективності наукового супроводу бібліотечно-інформаційної діяльності, засвоєнню сучасних інноваційних технологій, форм та методів роботи українських і зарубіжних бібліотек, упровадженню інноваційного досвіду, ознайомленню з досягненнями науки, техніки, зокрема в бібліотечно-інформаційній сфері, а також виробленню

перспективних напрямів удосконалення ефективності діяльності книгозбірень, що сприятиме вдосконаленню іміджу сучасних бібліотек в інформаційному просторі.

2.8. Вивчення питань нормування основних процесів науково-інформаційної діяльності педагогічних бібліотек з урахуванням застосування інноваційних технологій

Вивчаючи питання нормування основних процесів науково-інформаційної діяльності педагогічних бібліотек з урахуванням застосування інноваційних технологій, проаналізовано українську законодавчу базу щодо формування ключових принципів реалізації бібліотеками науково-інформаційної діяльності.

Проаналізовано низку нормативно-законодавчих актів України, що стосуються організації та здійснення різних напрямів науково-інформаційної діяльності (НІД) бібліотеками України. Закцентовано увагу на питанні реєстрації та обліку результатів НІД, що проводяться науково-дослідними установами, зокрема й науковими бібліотеками. На основі аналізу законодавчого підґрунтя та з огляду на активні процеси входження України в світовий інформаційний простір.

Досліджено національні стандарти у сфері інформаційної діяльності. Об'єктами слугували національні галузеві стандарти, гармонізовані з міжнародними та європейськими нормативними документами. Відібрано групу стандартів, що унормовують процеси науково-інформаційної діяльності, а саме: бібліографування, реферування, анотування, і є чинними в Україні станом на 01.01.2016 року.

Узагальнено матеріали щодо нормативно-правового забезпечення організації видавничої діяльності бібліотек України, а саме: законодавчої основи; проблем використання стандартів; питання авторського права. Проаналізовано низку законів та підзаконних актів України, які є правовим підґрунтям для здійснення діяльності в зазначеному напрямі.

Розроблено рекомендації щодо поліпшення дотримання бібліотеками норм українського законодавства, що сприятимуть розвитку НІД, співпраці та взаємодії

книгозбірень з іншими суспільними інституціями, підвищенню статусу й ролі бібліотек як діяльного суб'єкта громадянського суспільства в Україні.

2.9. Виявлення пріоритетних напрямів розвитку педагогічних, психологічних наук шляхом бібліометричних досліджень

На сучасному етапі розвитку наукознавства найбільш актуальним і складним завданням є розробка кількісних методів аналізу функціонування науки, що зумовило розвиток таких напрямів наукознавства, як наукометрія, бібліометрія, інформетрія.

Досліджено, що протягом останніх десятиліть бібліометрія стала незамінним інструментом у виробленні наукової політики в управлінні дослідженнями. Вона почала формуватись як науковий напрям, що пов'язаний з кількісним вивченням документних потоків, на початку XX століття. Виявлено, що дотепер триває дискусія щодо визначення самого поняття «бібліометрія», історичних етапів її розвитку, методів та місця в системі наук.

У ході дослідження проаналізовано різні підходи до тлумачення поняття «бібліометрія» та встановлено, що повним є визначення, в якому зазначається, що це наукова дисципліна, яка вивчає документи на основі кількісного аналізу первинних і вторинних джерел інформації за допомогою формалізованих методів, з метою отримання даних про ефективність, динаміку, структуру та закономірності розвитку досліджуваних галузей.

Узагальнено, що методами бібліометрії є: аналіз цитування; аналіз реферативних журналів; аналіз кількісних характеристик первинних документів; кількісний аналіз публікацій окремих авторів та їх цитування; кількісний аналіз публікацій учених окремих країн, а також окремих наукових колективів; теоретичні питання, у тому числі дослідження закономірностей росту, старіння та рангового розподілу наукових документів; контент-аналіз наукових документів; інші питання, пов'язані з розповсюдженням наукових документів.

На основі контент-аналізу (як методу бібліометрії) періодичних та продовжуваних видань педагогічної тематики, засновниками або співзасновниками яких є науково-дослідні установи НАПН України, виокремлено

напрями та рівні інтеграції видань до європейського інформаційного простору. Сформовано перелік означених видань за наступними показниками: наявність ISSN; входження видання до загальнонаціональної реферативної бази даних «Україніка наукова»; до міжнародних некомерційних реферативних, бібліографічних баз даних, депозитаріїв, пошукових систем; наявність перекладної версії. Викладено та диференційовано кількісні показники інтегрованості наукових видань до означених баз даних.

Проаналізовано публікаційну активність у фахових наукових виданнях з питань діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського за 2010-2015 рр.

Досліджено динаміку відображення наукових публікацій: дисертаційних досліджень, монографій і статей з тематики національно-патріотичного виховання в загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» за період 1998–2015 рр.

Розглянуто теоретичні аспекти застосування кількісних методів аналізу документних потоків – наукометричних, бібліометричних, інформетричних, виявлено їх особливості та відмінності. Відображено досвід ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського в застосуванні бібліометрії як методу інформаційно-аналітичної діяльності сучасних бібліотечно-інформаційних центрів.

2.10. Підготовка бібліографічних, реферативних та аналітичних документів із проблем науково-інформаційного забезпечення галузевими бібліотеками в розрізі актуальних питань педагогіки та психології

Встановлено, що в цьому контексті важливим кроком інноваційного розвитку освітянських бібліотек стає активізація інформаційно-аналітичної діяльності (ІАД), реферативної та бібліографічної.

Вивчаючи різні аспекти інформаційно-аналітичної діяльності, яку здійснюють бібліотеки, констатуємо актуалізацію цього напрямку роботи, що знайшло своє виявлення в розширенні видового спектра інформаційно-аналітичної продукції бібліотек, загостренні наукових дискусій із питань

формування поняттєвого апарату галузі, підвищенні вимог до наповнення бібліотечних сайтів, підготовленні аналітичних матеріалів тощо.

Проаналізовано основні етапи створення інформаційного продукту як результату виробничої діяльності бібліотек та трансформації його в інформаційно-аналітичний. Охарактеризовано особливості складання та редагування інформаційно-аналітичної продукції, використання інформаційно-комунікаційних технологій в інформаційно-аналітичній діяльності бібліотек тощо.

Уперше отримано комплексне обґрунтування здобутків, проблем і перспектив інформаційно-аналітичного напрямку діяльності наукової бібліотеки педагогічного профілю в умовах трансформації наук про освіту, педагогіки і психології, яка триває в державі під впливом євроінтеграційних та глобалізаційних процесів, а також внутрішніх чинників, що визначають сучасний стан і тенденції розвитку гуманітарної сфери України.

Розкрито теоретико-методологічні засади укладання реферативних оглядів, форми та види кооперації, на основі яких здійснюється реалізація проекту про національну систему реферування наукової літератури, інноваційний розвиток реферативної діяльності, упровадження в суспільну практику інформаційно-аналітичних технологій та методик, а також можливості їхнього ефективного функціонування та перспективи розвитку.

Розглянуто сутність та специфіку технологічних процесів змістового наповнення реферативної бази даних (РБД), досліджено змістові компоненти та проблемні аспекти функціонування галузевої реферативної бази.

Акцентовано увагу на доцільності зміни підходів до процесу продукування реферативної інформації. Досліджено термінологічні особливості дефініцій

концепту «краудсорсинг» у вітчизняному науковому дискурсі; виокремлено його базові принципи. Обґрунтовано необхідність застосування краудсорсингу в реферативній діяльності як інноваційної технології наповнення галузевої реферативної бази даних ДНПБУ ім. В. О. Сухомлинського.

Зосереджено увагу на особливостях автоматичної побудови рефератів науково-технічного спрямування, що об'єктивно співпадають з конструкцією рефератів психолого-педагогічної тематики.

Висвітлено особливості моделі автоматичного реферування, зокрема системи автоматизованого квазіреферування на основі онтологій.

Проаналізовано особливості процесу впровадження АБІС ІРБІС-64 у практику роботи освітянських бібліотек. Висвітлено технологічні особливості роботи в АРМі «Каталогізатор» САБ ІРБІС. Розглянуто лінгвістичні характеристики текстів рефератів, зокрема особливості застосування складносурядних та складнопідрядних конструкцій в основній та заключній частинах рефератів.

2.11. Нарощування реферативної БД ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського через корпоративні зв'язки з книгозбірнями мережі освітянських бібліотек НАПН України

Галузева реферативна база даних є гнучкою пошуковою системою, що відображає поточний стан педагогічної науки в країні та розширює наукову комунікацію в спільноті вчених, адже на сучасному етапі розвитку інформаційної та наукової практики освітянських бібліотек реферативна діяльність є процесом обміну ідеями, знаннями та повідомленнями. Звернення користувача до реферативної інформації дає змогу проявити незалежність та розвинути навички інформаційного пошуку нових знань для розроблення тематики дослідження. Адже реферування полягає в науковому аналізі розвідки та скороченні обсягу інформації при збереженні сутності.

Реферування відіграє важливу роль у питанні орієнтації в інформаційному потоці та пошуку потрібної інформації. Забезпечення більш ефективного та

оперативного пошуку матеріалів у процесі наукової роботи дає можливість подолати інформаційне перенасичення та медіаманіпуляції.

Реферативна діяльність провідних наукових бібліотек освітянської галузі призначена забезпечувати актуальною інформацією науковців і педагогів-практиків. Інформаційне забезпечення засобами реферативної діяльності полягає в переробці, пошуку та використанні інформації.

У рамках цього напрямку дослідження проаналізовано, що методологія аналітико-синтетичного згортання тексту може розвиватися в напрямі постійного відпрацювання найбільш дієвих прийомів реферування. Важливим аспектом реферативної діяльності є нововведення в процес формування галузевого реферативного ресурсу.

У ході дослідження розглянуто етапи становлення галузевого реферативного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України ім. В. О. Сухомлинського, продемонстровано напрями реферативної діяльності бібліотеки через корпоративні зв'язки з книгозбірнями мережі освітянських бібліотек НАПН України та їх співвідношення з фаховими інформаційними потребами користувачів.

Встановлено, що важливим аспектом у провадженні реферативної діяльності є акцент на потенціальній можливості реферативної інформації розширити наукові пізнання дослідника стосовно гіпотез і термінів, що стосуються обраної тематики.

Наукове забезпечення реферативної діяльності провідних освітянських бібліотек насамперед передбачає вдосконалення методології перетворення інформації в процесі реферування. Методологія аналітико-синтетичного згортання тексту може розвиватися в напрямку постійного відпрацювання найбільш дієвих прийомів реферування здатність до концентрації уваги з метою вилучення найбільш суттєвих елементів його змісту та вміння лаконічно висловлювати думки у письмовій формі. Важливим аспектом реферативної діяльності є нововведення у процес формування галузевого реферативного ресурсу. На сучасному етапі це передбачає принцип зацікавленості авторів у

введенні відомостей про результати їх розвідок в галузевий інформаційний ресурс, і відповідно у світову та національну системи наукових комунікацій. Зрештою такий підхід дасть змогу оптимізувати співпрацю провідних освітянських бібліотек

Сформовано рекомендації щодо підвищення ефективності формування галузевого реферативного ресурсу, ключовою з яких є покладення в основу організації робіт з безпосереднього реферування публікацій принципу зацікавленості індивідуальних і колективних авторів (учених, фахівців, наукових установ, навчальних закладів) у розміщенні відомостей про результати своїх досліджень і розробок у галузевому інформаційному ресурсі, а через нього і у світовій системі наукових комунікацій.

На основі узагальнення результатів констатовано, що при створенні реферату слід з'ясувати, що є найсуттєвішою інформацією в першоджерелі та в чому полягає його наукова новизна, визначити характер, методику й результати дослідження. Реферат повинен відповідати вимогам об'єктивності, інформативної повноти, логічності, стилістичної єдності з першоджерелом, а також чинним мовним нормам та достатності за обсягом. Реферування наукових джерел потребує формування певних навичок і вмінь з читання, змістового аналізу та компресії тексту, мовно-стилістичного оформлення матеріалу.

ВИСНОВКИ

Відповідно до технічного завдання (ТЗ) та робочого плану було підготовлено й опубліковано статті, аналітичні та реферативні огляди, бібліографічні списки, підготовлено й оприлюднено на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського рукописи практичного посібника «Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек України» та бібліографічного покажчика «Науково-інформаційна діяльність бібліотек: теорія й практика», розроблено наукові засади дослідження змісту інформаційних освітянських потреб, досліджено особливості галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення освітянської галузі, здійснено спробу теоретичного обґрунтування

шляхів трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси глобального інформаційного середовища.

Уперше отримано комплексне обґрунтування здобутків, проблем і перспектив інформаційно-аналітичного напрямку діяльності наукової бібліотеки педагогічного профілю в умовах трансформації наук про освіту, педагогіки і психології, яка триває в державі під впливом євроінтеграційних та глобалізаційних процесів, а також внутрішніх чинників, що визначають сучасний стан і тенденції розвитку гуманітарної сфери України.

Розроблено науково-методичні засади забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, обґрунтовано наукові підходи до розвитку системи науково-інформаційного забезпечення освіти в Україні за сприяння мережі галузевих провідних книгозбірень, розроблено інструктивні та методичні матеріали для інформаційного забезпечення інноваційного розвитку національної освіти та педагогічної науки і практики інформацією (бібліографічною, реферативною, аналітичною).

Дістало подальшого розвитку визначення особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення освітянської галузі в розрізі систематичного моніторингу ефективності науково-інформаційної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вивчено питання нормування основних процесів науково-інформаційної діяльності педагогічних бібліотек із урахуванням застосування інноваційних технологій, виявлено пріоритетні напрями розвитку педагогічних, психологічних наук шляхом бібліометричних досліджень;

Розроблено комплекс бібліографічних, реферативних та аналітичних документів із проблем науково-інформаційного забезпечення галузевими бібліотеками в розрізі актуальних питань педагогіки та психології, а також оглядово-аналітичних матеріалів з актуальних проблем педагогіки та психології освіти з метою модернізації науково-інформаційної діяльності мережі освітянських бібліотек. Здійснювався розвиток реферативної БД ЕК ДНПБ

України ім. В.О. Сухомлинського через корпоративні зв'язки з книгозбірнями мережі освітянських бібліотек НАПН України.

Продукція, підготовлена в ході виконання наукового дослідження, упроваджувалася шляхом оприлюднення у фахових наукових періодичних виданнях та веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Основні наукові результати, досягнуті в ході проведення дослідження, такі:

- **узагальнено** сучасний стан бібліотечно-інформаційної сфери в Україні.
- Вивчено й узагальнено** історіографію науково-інформаційної діяльності бібліотек. **Обґрунтовано**, що реалії інформаційного суспільства вимагають наукового підходу до формування системи інформаційних ресурсів у книгозбірні;
- **уперше отримано** комплексне обґрунтування здобутків, проблем і перспектив інформаційно-аналітичного напрямку діяльності наукової бібліотеки педагогічного профілю в умовах трансформації наук про освіту;
- **дістало подальшого розвитку** визначення особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника формування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення освітянської галузі;
- **удосконалено** теоретичне уявлення про шляхи трансформації мережі освітянських бібліотек у базові документально-комунікаційні комплекси;
- **доведено**, що інформаційно-аналітична діяльність з питань наук про освіту, педагогіки та психології є інноваційною складовою системної діяльності сучасного бібліотечного закладу педагогічного профілю;
- **окреслено перспективні напрями** інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек. **Сформовано** й упроваджено в практику типові завдання інформаційно-аналітичного забезпечення науки й освіти;
- **визначено методи** ефективного здійснення інформаційно-аналітичних досліджень. **З'ясовано**, що одним із інноваційних напрямів розвитку сучасних бібліотек у руслі глобального нарощення обсягів інформації стала актуалізація інформаційно-аналітичної діяльності з застосуванням ІКТ. У цьому розрізі **вивчено** особливості упровадження інформаційних технологій у системі інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек на прикладі аналізу застосування

системи моніторингу на базі програмного продукту WEB-OBSERVER, інформаційно-аналітичної системи «АСТРА», корпоративної експертної системи «Аналітик-2», інформаційно-аналітичної системи «ТРЕНД»;

– **актуалізовано** питання щодо формування професійних компетентностей бібліотечних працівників у контексті модернізації науково-інформаційної діяльності бібліотек. **Обґрунтовано**, що сучасні кваліфікаційні вимоги до працівників бібліотечно-інформаційної сфери полягають насамперед в оволодінні інтелектуальним інструментарієм, що передбачає здатність до опанування ІКТ, умінні встановлювати та підтримувати необхідні контакти, взаємодіяти з іншими людьми, що передбачає наявність комунікативних компетентностей, готовності та здатності успішно адаптуватися до сучасних умов інформаційного суспільства, оволодінні галузевою термінологічною лексикою на належному рівні, наявності аналітичного мислення, що передбачає спроможність аналізувати, синтезувати нову інформацію, умінні самостійно й компетентно вирішувати поставлені завдання, орієнтованості на позитивний результат та перспективу;

– **вивчено** стан бібліотечно-інформаційного забезпечення освіти. **Визначено** фактори, що забезпечують ефективне функціонування бібліотек у розрізі реалізації сучасних потреб користувачів. **Узагальнено досвід** ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з питань удосконалення бібліотечно-інформаційного супроводу освіти. **Обґрунтовано** ключові засади розвитку бібліотечно-інформаційних ресурсів та доступу до них суб'єктів освітньої діяльності, що полягають у потребі розроблення Стратегії інноваційного розвитку мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, теоретико-прикладних засад трансформування бібліотек у центри інформаційних, соціокультурних і наукових комунікацій тощо;

– **досліджено** динаміку відображення наукових публікацій: дисертаційних досліджень, монографій і статей з тематики національно-патріотичного виховання в загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» за період 1998–2015 рр.;

– **виявлено особливості** розвитку співпраці бібліотек із закладами освіти й науки. **Встановлено**, що однією з форм реалізації співпраці книгозбірень із закладами науки є інтеграція дослідницьких зусиль фахівців бібліотеки та науковців у контексті проведення спільних наукових досліджень, підготовки наукових праць у співавторстві, реалізації просвітницьких проєктів, налагодженні міжнародної співпраці шляхом участі в міжнародних проєктах, програмах візитів й обмінів, проведенні спільних із зарубіжними інституціями культурно-освітніх заходів тощо;

– **проаналізовано** бібліотекознавчу термінологію в контексті трансформації бібліотечної діяльності. **Встановлено**, що на етапі становлення є такі поняття, як: «інноваційна діяльність бібліотек», «бібліотечна інноватика», «метайнформація», «вебліографічний посібник»;

– **проаналізовано** основні підходи до дефініції «комунікація», як до засобу соціалізації, розвитку інформаційної культури та формування критичного мислення в контексті кореляції з сучасною освітньою парадигмою;

– **проаналізовано** особливості процесу впровадження АБІС ІРБІС-64 у практику роботи бібліотеки. Висвітлено технологічні особливості роботи в АРМі «Каталогізатор» САБ ІРБІС;

– **на основі контент-аналізу** періодичних та продовжуваних видань педагогічної тематики, засновниками або співзасновниками яких є науково-дослідні установи НАПН України **запропоновано класифікацію** цих видань за показниками: наявність ISSN; входження видання до загальнонаціональної реферативної бази даних «Україніка наукова»; до міжнародних некомерційних реферативних, бібліографічних баз даних, депозитаріїв, пошукових систем; наявність перекладної версії. **Викладено та диференційовано** кількісні показники інтегрованості наукових видань до означених баз даних;

– **проаналізовано** лінійну та нелінійну комунікаційні моделі комунікаційного простору наукових бібліотек. **Визначено показники** та рівні їх взаємовпливу;

– **розглянуто** етапи становлення галузевого реферативного ресурсу в

Державній науково-педагогічній бібліотеці України ім. В. О. Сухомлинського, **продemonстровано** напрями реферативної діяльності ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського та їх співвідношення з фаховими інформаційними потребами користувачів;

- **проаналізовано** публікаційну активність у фахових наукових виданнях з питань діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського за 2010-2015 рр., **вивчено** пріоритетні напрями розвідок, присвячених розвитку бібліотеки та позначено тематику, що потребує дослідницької уваги;

- **розглянуто** сутність та специфіку технологічних процесів змістового наповнення реферативної бази даних (РБД), **досліджено** змістові компоненти галузевої реферативної бази;

- **акцентовано увагу** на доцільності зміни підходів до процесу продукування реферативної інформації. **Досліджено** термінологічні особливості дефініцій концепту «краудсорсинг» в українському науковому дискурсі, виокремлено його базові принципи. **Обґрунтовано** необхідність застосування краудсорсингу в реферативній діяльності як інноваційної технології наповнення галузевої реферативної бази даних ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та мережі освітянських бібліотек;

- **висвітлено особливості** моделі автоматичного реферування, зокрема системи автоматизованого квазіреферування на основі онтологій;

- **досліджено** діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського упродовж 2002–2015 рр. щодо інформаційно-бібліографічного забезпечення наукових досліджень НАПН України. **Аргументовано**, що інформаційно-бібліографічне забезпечення наукових досліджень НАПН України є одним із пріоритетних напрямів роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

- **констатовано**, що в процесі інформаційного забезпечення наукових проектів НАПН України підвищився фаховий рівень усіх учасників інформаційної діяльності – як виробників бібліографічної продукції, так і її споживачів. **Доведено** доцільність укладання компактних за обсягом

бібліографічних посібників, які отримали найменування «структуровані бібліографічні списки» (СБС);

– *здійснено моніторинг* ефективності науково-інформаційної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в контексті здійснення бібліографічної, аналітичної та реферативної діяльності;

– *проаналізовано* правові джерела, що складають законодавче підґрунтя для здійснення бібліотеками науково-інформаційної діяльності; *досліджено* національні стандарти у сфері інформаційної діяльності;

– *розроблено* рекомендації щодо поліпшення дотримання бібліотеками норм українського законодавства, що сприятимуть розвитку НІД, співпраці та взаємодії книгозбірень з іншими суспільними інституціями, підвищенню статусу й ролі бібліотек як діяльного суб'єкта громадянського суспільства в Україні;

– *з'ясовано*, що процеси європейської інтеграції зумовлюють нові вимоги до системи освіти, зокрема, забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами, їх реабілітації та інтеграції в соціум на основі розвитку різноманітних організаційних форм і моделей інклюзивного навчання. *Доведено*, що остаточно інклюзивна освіта стала підтримуватись законодавчою базою України з 2010 р., коли було розроблено і затверджено низку нормативно-правових актів;

– *проаналізовано* ключові аспекти впровадження системи підвищення кваліфікації працівників бібліотечно-інформаційної сфери на прикладі діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. *Констатовано*, що реалізація системи підвищення кваліфікації в кожній бібліотеці сприятиме мотивуванню до самовдосконалення та самореалізації в професійній діяльності, підвищенню рівня компетентності працівників бібліотеки відповідно до сучасних вимог суспільства, загального рівня розвитку інформаційних технологій, підвищенню ефективності наукового супроводу бібліотечно-інформаційної діяльності, засвоєнню сучасних інноваційних технологій, форм та методів роботи українських і зарубіжних бібліотек, упровадженню інноваційного досвіду, ознайомленню з досягненнями науки, техніки, зокрема в бібліотечно-інформаційній сфері, а також виробленню

перспективних напрямів удосконалення ефективності діяльності книгозбірень, що сприятиме вдосконаленню іміджу сучасних бібліотек в інформаційному просторі.

Відповідно до плану наукової роботи на 2016 р. авторським колективом **підготовлено й оприлюднено** рукопис науково-практичного посібника „Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек України”, в якому висвітлено концептуальні положення та перспективні напрями модернізації науково-інформаційної діяльності освітянських бібліотек України. Проаналізовано зарубіжний досвід трансформації галузевих бібліотек в інфраструктурі глобального інформаційного суспільства. Сформовано основні напрями інноваційного розвитку освітянських бібліотек України в контексті аналізу модернізаційних моделей. Розглянуто теоретичні аспекти застосування кількісних методів аналізу функціонування науки – наукометричних, бібліометричних, інформетричних, виявлено їх особливості та відмінності, охарактеризовано основні показники наукометрії, зокрема, індекс наукового цитування, індекс Хірша та імпакт-фактору, розкрито сучасний стан бібліометричних і наукометричних досліджень в Україні. Наведено приклади бібліометричної оцінки розвитку науки про освіту та педагогіки, здійсненої науковцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського на основі аналізу загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова». Посібник містить практичні рекомендації з формування бібліографічних баз даних, складання бібліографічних посібників, оптимізації інформаційно-аналітичної та реферативної діяльності бібліотек в умовах інноваційних змін.

Підготовлено й оприлюднено рукопис довідкового видання – бібліографічного покажчика „Науково-інформаційна діяльність бібліотек: теорія й практика”. Видання підготовлено в межах серії „На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек”. Основний зміст покажчика розкрито в шести розділах, до яких включено бібліографічні записи чинних законів України та підзаконних нормативно-правових актів, згрупованих за принципом верховенства права й абеткою назв, та стандартів у галузі науково-інформаційної діяльності, чинних в Україні станом на 6 січня 2016 р., видань, в

яких розглянуто теоретичні аспекти науково-інформаційної діяльності бібліотек, розкрито зміст основних понять у галузі бібліотечної теорії та практики, висвітлено питання розвитку термінології бібліотечно-інформаційної сфери у зв'язку з активним упровадженням нових інформаційних технологій, охарактеризовано основні напрями бібліографічного обслуговування користувачів та види інформаційних послуг у бібліотеках. Матеріали покажчика висвітлюють актуальні на сучасному етапі питання виявлення основних груп користувачів та дослідження специфіки їх інформаційних потреб з метою створення конкурентоздатної інформаційної продукції та структурування інформаційної діяльності з урахування інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів. Окремо розглянуто питання оптимізації інформаційного забезпечення професійної діяльності користувачів бібліотек в сучасних умовах розвитку бібліотечного дистантного Інтернет-обслуговування як перспективної форми комунікаційної взаємодії бібліотеки з користувачем, сучасного стану та перспектив наукового реферування, упровадження в суспільну практику інформаційно-аналітичних технологій і методик. У додатку до бібліографічного покажчика вміщено перелік періодичних та продовжуваних видань, використані для формування покажчика. Видання має за мету сприяти подальшому розвитку науково-інформаційної діяльності бібліотек, науковим дослідженням в цій галузі, узагальненні передового досвіду та впровадженню його у практику освітянських бібліотек.

За звітний період опубліковано, розповсюджено й упроваджено – **134** наукових праць (загальним обсягом **71,87** д.а.):

- **науково-виробнича продукція** – рукопис практичного посібника «Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек України» – 1;
- **довідкова продукція** – рукопис бібліографічного видання „Науково-інформаційна діяльність бібліотек: теорія й практика” – 1;
- **електронні ресурси** – наукова реферативна база даних із питань педагогіки, психології та освіти – 1;

– **аналітичні матеріали** – наукове інформаційно-аналітичне галузеве періодичне видання [електронне] (двічі на рік) – 4 вип. (6 д.а.); наукові інформаційно-аналітичні документи з актуальних питань розвитку педагогічної і психологічної наук – 19 (25 д.а.), у т.ч. реферативні, оглядові; науково-інформаційні матеріали з актуальних питань розвитку педагогічної й психологічної наук до Загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» [електронний ресурс] та її друкованого органу УРЖ «Джерело» Сер. 3. Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво (12 вип.) (**інформаційні видання**) – 12;

– **статті:** у зарубіжних виданнях – 5; фахових наукових виданнях – 21; наукових виданнях – 165; тези – 40.

Упродовж виконання НДР взято участь у **89** науково-практичних заходах, із яких: **40** науково-практичних конференцій (із них – **21** міжнародних), **7** круглих столи, **17** семінари, **3** педагогічна рада, **3** студії молодого науковця, **3** науково-педагогічних лекторіїв ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, **1** бібліотекознавчі читання. У рамках заходів виголошено **103** доповідей та виступів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Для упровадження результатів наукового дослідження „Модернізація науково-інформаційної діяльності провідних книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України” та здійснення подальших розвідок у цьому напрямі рекомендовано:

– ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як науково-методичному центру мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України вжити невідкладних заходів щодо належного забезпечення науково-методичного та інформаційного супроводу інноваційного розвитку, зокрема в контексті оновлення нормативно-правової бази (розроблення регламентуючих, організаційно-управлінських, нормативно-інструктивних документів);

– поглибити роботу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й освітянських бібліотек мережі з формування галузевого інформаційного ресурсу в

традиційній та електронній формах і забезпечення вільного доступу до інформації;

- сприяти реалізації теоретико-прикладних засад трансформування бібліотек у центри інформаційних, соціокультурних і наукових комунікацій;
- передбачити наукові дослідження щодо розвитку бібліотек як науково-інформаційних та освітніх комплексів; науково-методичних засад розроблення стратегії інноваційного розвитку освітянських бібліотек як важливого складника освітнього середовища;
- зосередити зусилля наукових співробітників бібліотеки на дослідженні особливостей галузевих інформаційних потреб користувачів як чинника удосконалення системи науково-інформаційного забезпечення (бібліографічною, реферативною, аналітичною інформацією) інноваційного розвитку національної освіти;
- сприяти діяльності книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України щодо формування інформаційного середовища в навчальних закладах та наукових установах;
- вжити заходів для посилення участі освітянських бібліотек у реалізації інноваційних проектів, забезпечити збільшення мультимедійного контенту в електронних ресурсах бібліотек;
- виявити пріоритетні напрями розвитку педагогічних, психологічних наук шляхом бібліометричних досліджень.

НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ

НАУКОВО-ВИРОБНИЧА ПРОДУКЦІЯ

1. Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек України : практ. посіб. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [автори: Зозуля С. М., Зайченко Н. І., Горак В. В., Рабаданова Л. В., Самчук Л. І., Букшина Т. Ф., Вербова В. В., Горбенко Н. А., Кропачева Н. М., Лога Т. В., Демида Є. Ф. ; наук. ред. Зозуля С. М. ; бібліогр. ред. Самчук Л. І. ; літ. ред. Редько-Шпак Л. В. – Київ : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2016. – 248 с. – (Серія «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек» ; вип. 14).

ДОВІДКОВА ПРОДУКЦІЯ

Бібліографічні видання

1. Науково-інформаційна діяльність бібліотек: теорія й практика : бібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: Самчук Л. І., Вербова В. В., Горбенко Н. А., Лога Т. В. ; наук. консультант Савенкова Л. В. ; наук. ред. Зозуля С. М. ; бібліогр. ред. Самчук Л. І. ; рецензент Прокопенко Л. С. ; літ. ред. Редько-Шпак Л. В. – Київ : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2016. – 162 с. – (Серія «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек» ; вип. 15).

Інформаційні видання

1. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань // Український реферативний журнал (УРЖ) „Джерело”. Сер. 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Букшина Т. Ф., Коваленко І. Й., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.; Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – № 1. – С. 280–330. – Виходить раз на два місяці.

2. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань // Український реферативний журнал (УРЖ) „Джерело”. Сер. 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Букшина Т. Ф., Коваленко І. Й., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.; Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – № 2. – С. 174–212. – Виходить раз на два місяці.

3. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань // Український реферативний журнал (УРЖ) „Джерело”. Сер. 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Букшина Т. Ф., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.; Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – № 3. – С. 216–246. – Виходить раз на два місяці.

4. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань // Український реферативний журнал (УРЖ) „Джерело”. Сер. 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Букшина Т. Ф., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.; Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – № 4. – С. 202–246. – Виходить раз на два місяці.

5. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань // Український реферативний журнал (УРЖ) „Джерело”. Сер. 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Букшина Т. Ф., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.; Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – № 5. – С. 259–285. – Виходить раз на два місяці.

6. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань // Український реферативний журнал (УРЖ) „Джерело”. Сер. 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Букшина Т. Ф., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.; Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка

України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – № 6. – С.200-236. – Виходить раз на два місяці.

7. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань / [підгот.: Букшина Т. Ф., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.] // Український реферативний журнал (УРЖ) «Джерело». Серія 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – № 1. – С. 154–250. – Виходить раз на два місяці.

8. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань / [підгот.: Букшина Т. Ф., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.] // Український реферативний журнал (УРЖ) «Джерело». Серія 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – № 2. – С. 195–225. – Виходить раз на два місяці.

9. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань / [підгот.: Букшина Т. Ф., Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.] // Український реферативний журнал (УРЖ) «Джерело». Серія 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – № 3. – С. 217–240. – Виходить раз на два місяці.

10. Реферативна інформація з актуальних психолого-педагогічних питань / [підгот.: Кропачева Н. М., Рабаданова Л. В.] // Український реферативний журнал (УРЖ) «Джерело». Серія 3, Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво / Ін-т проблем реєстрації інформації НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – № 4. – С. 200–230. – Виходить раз на два місяці.

СТАТТІ

Статті у зарубіжних виданнях і наукометричних базах даних

1. **Babushko S.** Challenge for Ukrainian Researchers: English as a Second Language [Electronic resource] / S. Babushko // The New Educational Review: The International Scientific Journal founded by the three universities from Czech Republic, Poland and Slovak Republic. – 2016. – Vol. 44, № 2. – Wydawnictwo Adam Marszałek. – P. 230–239. – Mode of access: <http://www.educationalrev.us.edu.pl/e44/a19.pdf> (date of the application: 5.12.16). (0,8 д.а.)

2. **Zaichenko N.** The problem of "new school" in Spanish-speaking pedagogical thought of the first third of the XX century / N. Zaichenko // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. – Viena, 2015. – № 1–2, january–february. – P. 94–96. (0,5 д.а.). [*Індексується в РІНЦ*]

3. **Рабаданова Л. В.** Комунікаційні аспекти сучасної парадигми освіти / Л. В. Рабаданова // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal) (Східноєвропейській науковий журнал). – Warszawa, 2016. – №2. – P. 61–64. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://eesj-science.com/wp-content/uploads/2016/04/EESJ_5_p2_61-64.pdf (дата звернення: 5.12.16). (0,5 д.а.).

4. **Самчук Л. И.** Научное информационно-библиографическое сопровождение научных исследований учреждений Национальной академии педагогических наук Украины – приоритетное направление деятельности Государственной научно-педагогической библиотеки Украины им. В. А. Сухомлинского / Л. И. Самчук // *Бібліотечны веснік : зборні артыкулаў / Нац. б-ка Беларусі.* – Мінск, 2016. – Вып. 8. – С. 56–64. – Библиогр.: 26 назв. – ***Збірник статей включено до Переліку наукових видань Республіки Білорусь для опублікування підсумків дисертаційних досліджень з педагогічних, історичних наук і культурології.*** (0,9 д.а.)

5. **Селецький А. В.** Вплив інтеграційних процесів в освіті кінця 80-х рр. ХХ ст. на систему підготовки кваліфікованих робітників в Україні [Електронний ресурс] / А. В. Селецький // *Теорія і методика професійної освіти : електрон. наук. фах. вид. / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України.* – Тест. дані. – Київ, 2016. – Вип. № 10 (2). – С. 1–15. – Режим доступу: <http://tmpe.eor.by/index.php/editions> (дата звернення: 5.12.16) (видання: [посилання на бібліометричність видання: http://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=journals](http://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=journals)) (0,85 д.а.).

у фахових наукових виданнях

1. **Букшина Т. Ф.** Реферативна інформація з питань педагогіки, психології й освіти в УРЖ „Джерело” (на основі періодичних і продовжуваних видань) / Т. Ф. Букшина // *Бібл. вісник.* – 2015. – № 4. – С. 8–13. (0,5 д.а.) [*Індексується Google Scholar*]

2. **Вербова В. В.** Вибіркове розповсюдження інформації: теорія та досвід впровадження в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / В. Вербова // *Вісн. Кн. палати.* – 2015. – № 7. – С. 24–27. (0,5 д.а.) [*Індексується Google Scholar*]

3. **Вербова В. В.** Особливості інформаційних потреб науковців Національної академії педагогічних наук України / Віта Вербова // *Вісн. Кн. палати.* – 2016. – № 9. – С. 18–20. (0,54 д.а.) ***Видання індексується Google Scholar.***

4. **Воскобойнікова-Гузєва О. В.** Методологія бібліотекознавчих досліджень: новітні підходи / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // *Наукові праці НБУВ.* – 2015. – Вип. 42. – С. 7–21. (0,6 д.а.) [*Індексується Google Scholar*]

5. **Воскобойнікова-Гузєва О. В.** Соціокомунікаційна діяльність бібліотек України в новітніх умовах / Олена Воскобойнікова-Гузєва // *Бібл. вісн.* – 2016. – № 1. – С. 12–17. (0,7 д.а.) ***Видання індексується Google Scholar.***

6. **Годецька Т. І.** Проблеми національно-патріотичного виховання у засобах масової інформації / Т. Годецька // *Директор школи, ліцею, гімназії.* – К. – 2015. – № 4/5. – С. 81–84. (0,5 д.а.) [*Індексується Google Scholar*]

7. **Деміда Є. Ф.** Формування бази даних «Періодика» електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: здобутки і можливості модернізації [Електронний ресурс] / Д. Є. Федорівна // *Інформ. технології і засоби навчання.* – Текст. дані. – Київ, 2015. – Т. 48, № 4. – С. 185–198. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1254/937#.VgooP266-zc>. – Назва з екрана. (0,5 д.а.) [*Індексується в РІНЦ*]

8. **Демида Є. Ф.** Сервіси електронних каталогів якз асіб розвитку інформаційної компетентності користувачів наукової бібліотеки [Електронний ресурс] / Демида Євгенія Федорівна // Інформ. технології і засоби навчання : [електрон. наук. фах. вид.] / НАПН України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання, Ун-т менеджменту освіти. – Тест. дані. – Київ, 2016. – № 5. – С. 125–135. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1436> (дата звернення: 02.11.16). – Назва з екрана. (1 д. а.) *Журнал індексується в наукометричних базах даних: [РІНЦ](#), Росія, [Google Академія](#), США, [IndexCopernicus](#), Польща, [Global Impact Factor \(GIF\)](#), GIF(2015)=0.683, [Information Matrix for the Analysis of Journals \(MIAR\)](#), ICDS = 4.0, [African Quality Centre for Journals](#), AQCJ IF (2012)=0.562, [SJIFactor \(Scientific Journal Impact Factor\)](#), SJIF (2013)=4.641, [Universal Impact Factor {UIF}](#), IF(2012)=0.6632, [Journals Impact Factor \(JIF\)](#), JIF=0.6632, [Scientific Indexing Services \(SIS\)](#), [Open Academic Journals Index](#), [Advanced Science Index](#), [iiiFactor](#), Велика Британія, [General Impact Factor](#), [Cosmos Impact Factor](#), [CiteFactor](#) (дані з сайту видання: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/pages/view/indexing>)*

9. **Зайченко Н. І.** Роль “культурно-просвітницьких місій” у розвитку сільської освіти у Мексиці у 1920 – 1950-х роках / Н. І. Зайченко // Молодь і ринок. – 2015. – № 2. – С. 80–84. (0,5 д.а.) [[Індексується Google Scholar](#)]

10. **Зайченко Н. І.** Соціально-педагогічна робота у громаді в іспаномовних країнах : проблема концепту, методологічні підходи / Н. І. Зайченко // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2015. – Вип. 80, ч. 2. – С. 120–125. (0,5 д.а.)

11. **Зозуля С. М.** Бібліотечно-інформаційна сфера України: сучасний стан / Світлана Зозуля // Вісн. Кн. палати. – 2016. – № 1. – С. 22–26. (0,7 д.а.). *Видання індексується Google Scholar.*

12. **Кропочева Н. М.** Інтеграція фахових педагогічних видань в європейський інформаційний простір / Наталія Кропочева // Бібл. вісн. – 2016. – № 2. – С. 33–39. (0,4 д.а.). *Видання індексується Google Scholar.*

13. **Литовченко О. В., Несин Н. Г.** Надання освітніх послуг вишами Китаю / О. В. Литовченко, Н. Г. Несин // Педагогіка і психологія. – 2015. – № 3. – С. 75–88. (0,5 д.а.)

14. **Лога Т. В.** Розвиток шкільних бібліотек у системі освіти: зарубіжний досвід / Т. В. Лога // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 4. – С. (0,8 д.а.) [[Індексується Google Scholar](#)]

15. **Рабаданова Л. В.** Реферативна діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського як засіб розвитку наукової комунікації / Л. В. Рабаданова // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 8. – С. 18–21. (0,5 д.а.) [[Індексується Google Scholar](#)]

16. **Рабаданова Л. В.** Бібліометричний аналіз наукових публікацій в галузі національно-патріотичного виховання в загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» (1998–2015 рр.) / Людмила Рабаданова // Вісн. Кн. палати. – 2016. – №2. – С. 7–13. (0,5 д.а.). *Видання індексується Google Scholar.*

17. **Самчук Л. І.** Досвід діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського щодо інформаційно-

бібліографічного забезпечення наукових досліджень Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] / Л. І. Самчук // Інформ. технології і засоби навчання. – Текст. дані. – Київ, 2015. – Т. 45, № 1. – С. 176–186. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1173/888#.VPViu466-1s>. – Назва з екрана. (1,0 д.а.) [*Індексується в РІНЦ*]

У НАУКОВИХ ВИДАННЯХ

1. **Бібліотечно-інформаційне забезпечення освіти** / [О. В. Сухомлинська, Л. Д. Березівська, С. М. Зозуля, І. Г. Лобановська, І. І. Хемчян] // Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Пед. думка, 2016. – С. 183–189. (0,52 д.а.).

2. **Вербова В. В.** Система вибіркового розповсюдження інформації в інформаційно-бібліографічному забезпеченні Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В. О. Сухомлинського наукових досліджень НАПН України / В. Вербова // Бібл. форум України. – 2015. – № 3. – С. 75–79. (0,48 д.а.)

3. **Воскобойнікова-Гузева О. В.** Стратегічний менеджмент інформаційної діяльності: проблеми дослідження і формування компетентностей / О. В. Воскобойнікова-Гузева // Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору : матеріали Міжнар. наук. конф., м. Київ, 4–6 жовт. 2016 р. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-к та інформ. центрів – членів МААН. – Київ, 2016. – С. 23–28. (0,4 д. а.). *Видання індексується Google Scholar.*

4. **Горак В. В.** Інформаційні видання провідних галузевих бібліотек України як інструментарій аналітичної діяльності / В. В. Горак // Таврійський вісн. освіти. – №1. – 2015. – С. 284–294. (0,5 д.а.) [*Індексується Google Scholar*]

5. **Горбенко Н. А.** Нормативно-правове забезпечення організації видавничої діяльності бібліотек України / Горбенко Н. А. // Таврійський вісн. освіти. – 2016. – № 3. – С. 183–192. *Видання індексується Google Scholar.* (0,7 д.а.).

6. **Зозуля С. М.** Формування професійних компетентностей бібліотечних працівників у контексті модернізації науково-інформаційної діяльності книгозбірень / С. М. Зозуля // Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 лют. 2016 р.) / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, каф. докум. комунікацій і бібл. справи. – Рівне : РДГУ, 2016. – С. 103–106. (0,5 д. а.).

7. **Зозуля С. М.** Основні напрями науково-дослідної роботи в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського С. М. Зозуля // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Л. Д. Березівська (голова), С. М. Зозуля (заст. голови), та ін.]. – Київ, 2016. – Вип. 5 : Організація і методика створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітньої галузі України. (0,5 д.а.).

8. **Зозуля С. М.** Інформаційно-аналітична продукція наукових бібліотек у системі задоволення інформаційних потреб користувачів / С. М. Зозуля // Таврійський вісн. освіти. – 2015. – № 2. – С. 280–286. (0,5 д.а.) [[Індексується Google Scholar](#)]

9. **Зозуля С. М.** Основні напрями інформаційно-аналітичної та реферативної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського / С. М. Зозуля // Бібліотека ХХІ століття: перспективи та інновації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 23 квітня 2015 р. / МОН України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Наук. б-ка. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2015. – С. 157–164. (0,5 д.а.)

10. **Зозуля С. М.** Формування інформаційно-аналітичних і реферативних ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з питань освіти, педагогіки і психології / С. М. Зозуля // Таврійський вісн. освіти. – 2015. – № 1. – С. 279–283. (0,5 д.а.) [[Індексується Google Scholar](#)]

11. **Кривоносова О. В.** Корпоративна культура в контексті перспективного розвитку сучасних бібліотек / О. Кривоносова // Бібл. форум України. – 2015. – № 3. – С. 80–85. (0,5 д.а.)

12. **Кривоносова О. В.** Корпоративна культура як чинник ефективної діяльності сучасної бібліотеки / Кривоносова О. В. // Таврійський вісн. освіти. – 2015. – № 2, ч. 2. – С. 255–263. (0,5 д.а.) [[Індексується Google Scholar](#)]

13. **Лога Т. В.** Науково-інформаційна діяльність провідних освітянських бібліотек України: до постановки питання / Т. В. Лога // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2015. – № 2. – С. 38–42 (0,5 д.а.).

14. **Рабаданова Л. В.** Моніторинг публікацій з питань діяльності Державної науково-педагогічної України імені В. О. Сухомлинського (на матеріалах фахової періодики за 2010–2015 рр.) / Л. В. Рабаданова // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2016. – № 4. – С. 17–23. (0,5 д.а.).

15. **Самчук Л. И.** Информационно-библиографическое обеспечение научных исследований Национальной академии педагогических наук Украины / Л. И. Самчук // Первый независимый научный вестник. – 2016. – № 9/10, ч. 2. – С. 21–26. *Видання індексується Google Scholar. Журнал включено в міжнародний каталог періодичних видавництв «Ulrich's Periodicals Directory» РИНЦ.* (0,9 д.а.).

16. **Самчук Л. І.** Інформаційно-бібліографічний супровід наукових досліджень установ НАПН України – пріоритетний напрям діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / Самчук Л. І. // Таврійський вісн. освіти. – 2015. – № 4. (0,5 д.а.) [[Індексується Google Scholar](#)]

17. **Углова О. В.** Аналіз використання послуги Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського «Запитай бібліотекаря» віддаленими користувачами / О. Углова // Бібл. форум України. – 2015. – № 4. – С. 25–30. (0,46 д.а.)

18. **Янюк С. С.** Практика використання електронного каталогу віддаленими користувачами сучасної наукової бібліотеки (за результатами моніторингу відвідування бази даних «Періодика» електронного каталогу Державної науково-

педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського) / С. Янюк // Бібл. форум України. – 2015. – № 3. – С. 78–83. (0,5 д.а.)

тези

1. **Бабушко С. Р.** Освіта дорослих і міжкультурний діалог / С. Р. Бабушко, Л. С. Соловей // Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки (MARGINSS 2016) : матеріали II Міжнар. наук.-практ. е-конф., 28–29 лип. 2016 р. / КНЛУ, ГО «МО «Центр аналізу і розвитку освіти та науки». – Київ : КНЛУ, 2016. – С. 21–24. (0,2 д.а.).

2. **Букшина Т. Ф.** Вивчення потоків наукової інформації з питань педагогіки, психології й освіти : теоретичний і практичний аспекти [Електронний ресурс] / Т. Ф. Букшина // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 63. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,05 д. а.).

3. **Вербова В. В.** Досвід впровадження вибіркового розповсюдження інформації в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / В. В. Вербова // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 56. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,07 д.а.).

4. **Вербова В. В.** Дослідження інформаційних потреб науковців Національної академії педагогічних наук України (за результатами анкетування) / Вербова В. В. // Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – видатний учений-агробіолог, один із дієвих організаторів академічної науки в Україні (до 150 річчя від дня народження) : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 18 листоп. 2016 р. / НААН, Нац. наук. с.-г. б-ка, Миронів. ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла [та ін.]. – Київ, 2016. – Ч. 2. – С. 371–373. (0,14 д.а.)

5. **Вербова В. В.** Вивчення інформаційних потреб науковців Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] / В. В. Вербова // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 21 груд. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 2. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,07 д.а.).

6. **Годецька Т. І.** Проблема національно-патріотичного виховання (за матеріалами ЗМІ) [Електронний ресурс] / Т. І. Годецька // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 54–55. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,05 д. а.).

7. **Горбенко Н. А.** До питання організації видавничої діяльності освітянських бібліотек України [Електронний ресурс] / Н. А. Горбенко // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 57–58. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,07 д. а.).

8. **Горбенко Н. А.** Науково-інформаційна діяльність бібліотек: нормативно-правові основи [Електронний ресурс] / Н. А. Горбенко // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 21 груд. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 2. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,07 д. а.).

9. **Горбенко Н. А.** Шляхи активізації видавничої діяльності в бібліотеках України / Горбенко Н. А. // Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – видатний учений-агробіолог, один із дієвих організаторів академічної науки в Україні (до 150 річчя від дня народження) : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 18 листоп. 2016 р. / НААН, Нац. наук. с.-г. б-ка, Миронів. ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла [та ін.]. – Київ, 2016. – Ч. 2. – С. 375–376. (0,12 д. а.)

10. **Демида Є. Ф.** Організація та вдосконалення процесу формування бази даних «Періодика» електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Є. Ф. Демида // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 58. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,06 д. а.)

11. **Демида Є. Ф.** Пошукові можливості БД «Періодика» ЕК ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в контексті розвитку інформаційної компетентності користувачів [Електронний ресурс] / Є. Ф. Демида // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р.,

Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 2. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,06 д.а.)

12. **Демида Є. Ф.** Функції бази даних «Періодика» електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в сучасному науково-освітньому просторі / Демида Є. Ф. // Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – видатний учений-агробіолог, один із дієвих організаторів академічної науки в Україні (до 150 річчя від дня народження) : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 18 листоп. 2016 р. / НААН, Нац. наук. с.-г. б-ка, Миронів. ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла [та ін.]. – Київ, 2016. – Ч. 2. – С. 377–378. (0,14 д.а.)

13. **Зайченко Н. І.** Регіональний підхід до вивчення зарубіжного досвіду освітянських бібліотек [Електронний ресурс] / Н. І. Зайченко // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 16. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,05 д. а.).

14. **Зайченко Н. І.** До питання генези шкільних бібліотек в Іспанії / Н. І. Зайченко // Сучасна система освіти і виховання : досвід минулого – погляд у майбутнє. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 2–3 жовтня 2015 р.). – К. : ГО “Київська наукова організація педагогіки та психології”, 2015. – С. 7–10. (0,04 д.а.)

15. **Зайченко Н. І.** До проблеми розвитку теорії соціальної педагогіки в іспаномовних країнах у 1940-х – першій половині 1960-х років / Н. І. Зайченко // Педагогічна компаративістика – 2015 : трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (Київ, 11 червня 2015 р.) / Інститут педагогіки НАПН України. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 41–43. (0,03 д.а.)

16. **Зайченко Н. І.** Ідея “нової школи” в іспаномовній педагогічній думці першої третини ХХ ст. / Н. І. Зайченко // Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6–7 лютого 2015 р.). – К. : ГО “Київська наук. організація педагогіки та психології”, 2015. – С. 8–11. (0,04 д.а.)

17. **Зайченко Н. І.** Мережа університетських бібліотек Іспанії як освітній ресурс / Н. І. Зайченко // Наукова дискусія: питання педагогіки та психології : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4–5 груд. 2015 р.). – Київ : ГО “Київська наукова організація педагогіки та психології”, 2015. – С. (0,12 д.а.)

18. **Зозуля С. М.** Модернізація науково-інформаційної діяльності бібліотек: до постановки проблеми [Електронний ресурс] / С. М. Зозуля // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. –

Київ, 2016. – С. 54–55. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,1 д.а.).

19. **Зозуля С. М.** Науково-інформаційна діяльність освітянських бібліотек: основні напрями [Електронний ресурс] / С. М. Зозуля // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, груд. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 2. – С. 6. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,1 д.а.).

20. **Зозуля С. М.** Національно-патріотичне виховання: семантико-термінологічний дискурс / С. М. Зозуля // Українські педагоги про національно-патріотичне виховання : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін.] ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Зозуля С. М., Філімонова Т. В. ; літ. ред. Редько-Шпак Л. В.; рецензенти: Сухомлинська О. В., Коляда Н. М.] – Київ : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2016. – С. 18–21. (0,25 д.а.).

21. **Кропочева Н. М.** Дискусійні аспекти функціонування галузевого реферативного ресурсу в єдиному інформаційному просторі / Н. М. Кропочева // Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 4–6 жовт. 2016 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада директорів б-к та інформ. центрів – членів МААН. – Київ, 2016. – С. 46–49. (0,2 д.а.).

22. **Кропочева Н. М.** До проблеми семантичного та автоматичного реферування: теоретичні та прикладні аспекти / Кропочева Н. М. // Ідея університету у європейському і національному вимірах: традиції, сьогодення, перспективи : зб. тез наук.-практ. конф. / МОН України, НАПН України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Львів, 2016. – С. 47–48. (0,1 д.а.).

23. **Кропочева Н. М.** Електронні фахові видання з педагогіки в системі інформаційного забезпечення освіти / Н. М. Кропочева // Структурні зміни у суспільстві та економіці під впливом комунікацій та інформації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 12–13 трав. 2016 р.) / за ред. М. В. Макарової ; Вищ. навч. закл. Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» [та ін.]. – Полтава, 2016. – С. 119–123. (0,1 д.а.).

24. **Кропочева Н. М.** Оновлення галузевого реферативного ресурсу : пошук технологічних рішень [Електронний ресурс] / Н. М. Кропочева // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 64. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). (0,05 д. а.).

25. **Кропочева Н. М.** Післядипломна педагогічна освіта в галузевому реферативному ресурсі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / Кропочева Н. М. // XI міжнародна заочна конференція «Развитие науки в XXI веке»: сб. ст. : [у 3 ч.] / Наук.-інформ. центр «Знання». – Харків, 2016. – Ч. 3. – С. 157–160. (0,2 д.а.).

26. **Рабаданова Л. В.** Перспективи модернізації реферативної діяльності в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Л. В. Рабаданова // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 62. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,05 д. а.).

27. **Самчук Л. І.** Інформаційне забезпечення педагогічної науки в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського // Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – видатний учений-агробіолог, один із дієвих організаторів академічної науки в Україні (до 150 річчя від дня народження) : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 18 листоп. 2016 р. / НААН, Нац. наук. с.-г. б-ка, Миронів. ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла [та ін.]. – Київ, 2016. – Ч. 2. – С. 403–405. (0,17 д.а.)

28. **Самчук Л. І.** Наукове інформаційно-бібліографічне забезпечення наукових досліджень НАПН України: досвід Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Л. І. Самчук // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 54–55. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,07 д.а.)

29. **Самчук Л. І.** Науково-інформаційна діяльність бібліотек: теорія й практика [Електронний ресурс] / Л. І. Самчук // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 21 груд. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 2. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана. (0,07 д.а.).

30. **Селецький А. В.** Науково-методичне забезпечення дистанційного професійного навчання в професійно-технічній освіті / А. В. Селецький // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Звіт. наук.-практ. конф. за 2016 р. (м. Київ, 7,19 квіт. 2016 р.) / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України ; [за заг. ред. В. О. Радкевич]. – Київ : ІПТО НАПН України, 2016. – Т. 2. – С. 54–56. (0,2 д.а.).

31. **Углова О. В.** Аналіз використання віддаленими користувачами Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського послуги «Запитай бібліотекаря» [Електронний ресурс] / О. В. Углова // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звітна наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., Київ : тези / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 60. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/personal_lib_products/ (0,06 д.а.)

у тому числі ІНШЕ:

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ: АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

1. Наукове інформаційно-аналітичне галузеве періодичне видання [електронне] (двічі на рік) (6,0 д.а.):

- Аналітичний вісник у сфері освіти й науки [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Київ, 2015. – Вип. 1. – 34 с. – Режим доступу: <http://www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/317195213.pdf>. – Назва з екрана.

- Аналітичний вісник у сфері освіти й науки [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Київ, 2015. – Вип. 2. – 69 с. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/Analituchnuy_visnuk_2015-2.1.pdf. – Назва з екрана.

- Аналітичний вісник у сфері освіти й науки [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 3. – 57 с. – Режим доступу: <http://www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/317195213.pdf>. – Назва з екрана.

- Аналітичний вісник у сфері освіти й науки [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 4. – 98 с. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/Analituchnuy_visnuk_2015-2.1.pdf. – Назва з екрана.

2. Наукові інформаційно-аналітичні документи з актуальних питань розвитку педагогічної і психологічної наук, у т.ч. реферативні, оглядові (12,5 д.а.):

1. Моніторинг ЗМІ з питань освіти і науки [Електронний ресурс] : ресурс містить аналітичний огляд висвітлення ЗМІ головних подій у сфері педагогічної науки, освіти та практики України [січень–листопад] / матеріали підгот.: Годєцька Т. І., Покусова О. С. // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/monitor_cmi/. – Назва з екрана.

2. **Галах В. В.** Моніторинг ЗМІ з питань освіти й науки : інформаційно-аналітичний огляд (січень 2015 р.) / В. В. Галах // Україна: події, факти, коментарі. – № 3. – 2015. – С. 55–62. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images%5Cukraine%5C2015%5Cukr3.pdf>. – Назва з екрана.

3. **Горак В. В., Несин Н. Г.** Моніторинг ЗМІ з питань освіти й науки : інформаційно-аналітичний огляд (лютий 2015 р.) / В. В. Горак, Н. Г. Несин // Україна: події, факти, коментарі. – № 5. – 2015. – С. 55–58. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images%5Cukraine%5C2015%5Cukr5.pdf>. – Назва з екрана.

4. **Горак В. В., Шапошник Л. Л.** Моніторинг ЗМІ з питань освіти й науки: інформаційно-аналітичний огляд (березень 2015 р.) / В. В. Горак, Л. Л. Шапошник // Україна: події, факти, коментарі. – № 8. – 2015. – С. 53–62. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images%5Cukraine%5C2015%5Cukr8.pdf>. – Назва з екрана.

5. **Зозуля С. М.** Новації у сфері освіти й науки: аналітичний огляд нормативно-правових актів та інформації (липень 2015 р.) / С. М. Зозуля // Україна: події, факти, коментарі. – 2015. – № 15. – С. 62–67. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images%5Cukraine%5C2015%5Cukr5.pdf>. – Назва з екрана.

6. **Кропочева Н. М.** Волонтерська діяльність як пріоритетна складова професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів [Електронний ресурс] : реферативний огляд / Кропочева Н. М. // Аналіт. вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 4. – С. 57–68. – Режим доступу: http://dnppb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/Analituchnuy_visnuk_2016-4.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

7. **Кропочева Н. М.** Актуальні тенденції розвитку позашкільної освіти [Електронний ресурс] : реф. огляд / [уклад.: Н. М. Кропочева] // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://dnppb.gov.ua/wpcontent/uploads/2015/12/ref_ogliad_2016_3.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

8. **Рабаданова Л. В.** Модернізація науково-інформаційної діяльності бібліотек України : реф. огляд / уклад. Рабаданова Л. В. // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://dnppb.gov.ua/wp-content/uploads/2015/12/ref_ogliad_2016_2.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

9. **Селецький А. В.** Проблеми і перспективи сучасного розвитку професійної освіти і навчання в Україні [Електронний ресурс] : аналіт. огляд / Селецький А. В. // Аналіт. вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 4. – С. 4–17. – Режим доступу: http://dnppb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/Analituchnuy_visnuk_2016-4.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

10. **Селецький А. В.** Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес системи ПТО в Україні [Електронний ресурс] : аналіт. огляд / Селецький А. В. // Аналіт. вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 4. – С. 22–35. – Режим доступу: http://dnppb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/Analituchnuy_visnuk_2016-4.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

11. **Бар'єр як феномен педагогічного процесу** [Електронний ресурс] : рек. бібліогр. список / упоряд. Самчук Л. І. // Аналіт. вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 4. – С. 85–96. – Режим доступу: http://dnppb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/Analituchnuy_visnuk_2016-4.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

12. **Булінг – психолого-педагогічна і соціальна проблема сьогодення** [Електронний ресурс] : рек. бібліогр. список / упоряд. Вербова В. В. // Аналіт.

вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 3. – С. 49–56. – Режим доступу: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Analituchnuy_visnuk_20ж16-3.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

13. **Дистанційна освіта: сутність, переваги та перспективи впровадження** [Електронний ресурс] : рек. бібліогр. список / упоряд. Самчук Л. І. // Аналіт. вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 3. – С. 27–48. - Режим доступу: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Analituchnuy_visnuk_2016-3.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

14. **Інклюзивна освіта: проблеми та перспективи впровадження** [Електронний ресурс] : рек. бібліогр. список / упоряд. Самчук Л. І. // Аналіт. вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 4. – С. 85–96. - Режим доступу: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/Analituchnuy_visnuk_2016-4.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

15. **Сучасні підходи до патріотичного виховання дітей дошкільного віку в Україні** [Електронний ресурс] : рек. бібліогр. список / упоряд. Горбенко Н. А. // Аналіт. вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 4. – С. 17–30. - Режим доступу: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/Analituchnuy_visnuk_2016-4.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

16. **STEM-освіта в Україні: на шляху до світового інноваційного тренду** [Електронний ресурс] : рек. бібліогр. список / упоряд. Демида Є. Ф. // Аналіт. вісн. у сфері освіти і науки. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Вип. 3. – С. 14–27. - Режим доступу: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Analituchnuy_visnuk_2016-3.pdf (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.

3. Наукова реферативна база даних із питань педагогіки, психології та освіти – 1:

Галузева реферативна база [Електронний ресурс] // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : [офіц. портал]. – Електрон. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://194.44.28.246/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=DB7&P21DBN=DB7&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID=&S21CNR= (дата звернення: 5.12.16). – Назва з екрана.